Apologia ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Authore IOANNE IVELLO, olim Episcopo Sarisburiensi.

ROM. I.

Non enim me pudet Evangelij Christi: Potentia siquidem est Dei ad salutem omni credenti, &c.

Sum. Johánis Morris

LONDINI, Impensis G. BISHOP. clɔ. Iɔc. vi.

MVSEVM
BRITAN-
NICVM

D. IOANNI IVELLO EPISCOPO SARISBVRIENSI, P. Martyr. S.D.

PERA Episcopi Londinensis, ampliss. præsul & Domine quotidie mihi etiam atque etiam obseruande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neque à me neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam prodituram potius innuisti quàm significaueris; Sed tan-

Apologiæ Ecclesiæ Anglicanæ.

tantum itineris hactenus conficere non potuit, vt prius ad nos quàm circiter Cal. Sextiles peruenerit. Hinc tu animo tuo metiaris, quãtum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea verò non tantùm mihi, cui omnia tua probantur & mirificè placent, omnibus modis & numeris satisfecit, verum etiã Bullingero eiusq; filijs & generis, nec non Gualthero & Vuolphio, tam sapiens, mirabilis & eloquens visa est, vt eius laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquã perfectius

æditum

æditum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationem Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, teq; obtestor, vt quã ingressus es viam pergas tuis vestigijs premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præhostium numero pauci sunt, qui eam tueantur; & illi iam ita videntur experrecti, vt bonitate stili & argutis sophismatis multùm se probent imperitæ multitudini. Loquor autem de Staphylis, Hosijs, & plerisq; alijs huius farinæ scriptoribus, qui hac tempore mendaciorum

Papæ ſtrenuos patronos agunt. Quare cùm in Apologia tua illa doctiſſima & elegantiſſima tantum ſpei de te concitaueris, certò ſcias, omnes bonos & doctos iam ſibi polliceri, Veritatem Euangelicam te viuo non eſſe ab hoſtibus impunè laceſſendam. Ego verò plurimùm lætor, quòd illũ diem viderim, quo factus ſis parens tam illuſtris & elegantis filij. Largiatur Deus cæleſtis pater pro ſua bonitate, vt ſobole non abſimili frequenter augearis.

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

VETVS illa est querela à primis vsque Patriarcharum & prophetarum ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimonijs confirmata, Veritatem in terris peregrinâ agere, & inter ignotos facilè inimicos & calumniatores inuenire. Id etsi alijs incredibile fortasse videri possit, si qui sunt, qui ista minus attente obseruauerint, præsertim cum hominũ vniuersum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse seruator noster, cùm inter homines versaretur, quasi nomine ad exprimendam omnem vim diui-

Tertul. in Apologet.

nam, aptissimè voluerit appellari Veritas: non tamen qui in sacris scripturis versati sumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus pijs omnium ferè temporum, quid Prophetis, quid Apostolis, quid Sanctis Martyribus, quid Christo ipsi accederit, quibus illi probris, maledictis, contumelijs, cùm viuerent, veritatis vnius causa vexati fuerint: videmus id non tantùm non esse nouum aut incredibile, sed etiam receptum iam & omnibus temporibus vsitatum. Immò illud multò potius mirum atque incredibile videri posset, si pater mendaciorum & hostis omnis veritatis Diabolus, nunc tandem repentè mutaret ingenium & speraret veritatem aliter, quàm mentiendo posse opprimi, aut alijs nunc artibus, quàm quibus ab initio semper vsus est, inciperet regnum suum stabilere. Ex omni enim memoria vix vllum tempus inuenire possumus, vel crescentis, vel constitutæ, vel reuiscentis religionis, quo non veritas

Iohan. 8.

ritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumelioſiſſimè acciperetur. Videt, ſcilicet Diabolus, veritate incolumi, ſe incolumẽ eſſe, & ſua tueri non poſſe.

Nam, vt ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, vti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumelijs & probris libera, ſcimus fuiſſe olim quoſdam, qui dicerent, & publicè prædicarent, veteres Iudæos, quos non dubitamus fuiſſe cultores vnius & veri Dei, numinis loco aut ſuem, aut aſinum coluiſſe, & omnem illam religionem nihil aliud fuiſſe, quàm ſacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus filium Dei & ſeruatorem noſtrũ Ieſum Chriſtum, cùm doceret veritatem, habitum fuiſſe pro præſtigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro ſeductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis neſcit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque aſſertorem

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 7. C. Plinius.

Ioan. 8. 9. 10. Mar. 11.

sertorem veritatis, diuum Paulum: illum modò hominem seditiosum esse, militem conscribere, secessionem facere: modò esse hæreticum, modò insanire, modò contentionis atque animi caussa in legem Dei blasphemum esse, & patrum instituta contemnere? Quis nescit diuum Stephanum statim, cùm penitus intimis animi sensibus veritatem accepisset, & eam cœpisset liberè, sicut debuit, & fortiter prædicare, & præ se ferre, statim vocatum esse in iudicium capitis, quasi qui contumelias nefariè dixisset in Legem, in Mosen, in Templum, in Deum? Aut quis nescit fuisse olim, qui sacras Scripturas arguerent vanitatis, quòd in illis dicerent cõtraria, & plane pugnantia contineri: & Apostolos Christi singulos inter se, Paulum verò ab omnibus dissensisse? Et ne longum sit omnia colligere, id enim esset infinitum, quis nescit, quæ olim conuitia iacta fuerint in patres nostros, qui primi cœperunt agnoscere & profiteri nomen Christi,

Act. 16.
Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano.
Ælius è Lactantio.

Eusebius lib. 5 ca. 1.

Christi, illos inter se conspirare, & occulta consilia inire contra Remp. & ea causa anteculanis horis inter se in tenebris conuenire, occidere pueros infantes: explere se humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanũ sanguinem: postremo extinctis luminibus, adulterium inter se, & incestum promiscuè perpetrare, & fratres cum sororibus, filios cum matribus, sine reuerentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere, homines impios, sine religione vlla, sine Deo, hostes humani generis, indignos luce, indignos vita? Tertul. 3. Apologet. c. 2. 3 & 7. 8 9.

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Iesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primis temporibus amplexi sunt veritatem Euangelij, & se passi sunt odioso tum in vulgus nomine, appellari Christianos. Et quamuis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effeciisset saltem, vt crederentur esse vera, vtque Christiani publico omnium Tertul. in Apolog. c. 3.

odio

odio laborarent, & ab omnibus a
exitium quærerentur. Itaque rege
& principes huiusmodi tum per
suasionibus inducti, occidêre Pro
phetas Dei ad vnum omnes: Esa
am ad serram: Hieremiam ad la
pides: Danielem ad leones: Amo
ad vectem: Paulum ad gladium
Sueton. Tranquil. in Nerone. Christum ad crucem: Christiano
omnes ad carceres, ad equuleos
ad furcas, ad rupes, ad præcipitia
ad bestias, ad ignes condemnare
& rogos ingentes ex illorum viu
corporibus, tantùm ad vsum noc
turni luminis, & ad ludibrium in
flammare: cosq; non alio loco nu
merare, quam quo sordes vilissi
mas, & catharmata ac ludibria to
tius mundi. Sic videlicet semper
accepti sunt auctores & profesto
res veritatis,

Quo nos animo æquiore ferre
debemus, quicunque professio
nem Euangelij Iesu Christi susce
pimus, si in eadem causa ad eun
dem tractamur modum, vtque o
lim patres nostri, ita nos quoque
hodie, nullo nostro merito, tan
tùm

ùm quia docemus & profitemur
veritatem, conuitijs, contumelijs, 1. Tim 4.
mendacijs exagitamur.

Clamant hodie passim nos om-
nes esse hæreticos, discessisse à fi-
de, & nouis persuasionibus atque
impijs dogmatis Ecclesiæ consen-
sum dissipauisse: nos veteres &
iam olim damnatas hæreses ab
inferis rediuiuas restituere, & no-
uas sectas, atque inauditos furo-
res disseminare: iam etiam in con-
trarias factiones & sententias di-
stractos esse, nec vllo pacto potu-
isse vnquam inter nos ipsos con-
uenire: esse homines impios, &
Gigantum more, Deo ipsi bellum
facere, & prorsus sine omni numi-
nis cura, cultuque viuere; nos om-
nia rectè facta despicere: non vir-
utis disciplina vti vlla, non legi-
bus, non moribus, non fas, non
us, non æquum, non rectum cole-
re: ad omnia flagitia laxare fræna,
& populum ad omne genus licen-
tiæ, atque libidinis prouocare: nos
ad agere & quærere, vt monarchię
& regnorum status euertantur, &

omnia

omnia ad popularem temeritatem & imperitæ multitudinis dominationem redigantur: nos ab Ecclesia catholica tumultuosè defeciſſe, & nefario ſchiſmate orbem terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbaſſe: vtque olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe, ita nos hodie à Rom. Pontifice ſine vlla ſatis iuſta cauſſa ſeceſſionem feciſſe: priſcorum patrum & veterum conciliorum auctoritatem pro nihilo putare: cæremonias antiquas à patribus & proauis noſtris multis iam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temerè & inſolenter abrogaſſe: & noſtra tantùm priuata auctoritate, ſine iniuſſu ſacri & Oecumenici Concilij, nouos in Eccleſiam ritus inuexiſſe: atque iſta nos omnia non religionis cauſa, ſed contentionis tantùm ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe, omnia verò vt ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis patribus ap-

Num. 16.

pro-

robata fuerint, ad hunc vsque di-
m per tot secula retinuisse.

Neue res calumnijs tantùm a-
i, & ad inuidiam nostram in an-
ulis solùm iactari videretur, sub-
rnati sunt à Romanis Pontifici-
us homines quidam satis diserti,
non indocti, qui ad caussam
desparatam accederent, & eam
libris & longis orationibus exor-
arent: vt cum eleganter & co-
piosè ageretur, homines imperiti
ossent in ea aliquid esse suspica-
i. Videbant scilicet, vbique terra-
um caussam suam inclinare, artes
suas iam videri, & minoris pu-
ari, & præsidia sua in singulos di-
s labefactari: & omnino caussam
magnopere egere patrocinio. Eo-
um autem, quæ ab illis in nos di-
cuntur, partim manifestè falsa sunt,
& ipsorum, à quibus dicuntur, iu-
dicio condemnata: partim, etsi fal-
sa sunt illa quoque, tamen speci-
em veri aliquam & similitudinem
præ se ferunt, vt in illis incautus
lector, maximè verò, si accedat i-
storum composita & elegans ora-

tio,

tio, facilè circumueniri, & errare possit: partim verò sunt eiusmodi, vt ea nos non tanquam crimina refugere, sed tanquam rectè, atque optima ratione facta, agnoscere, & profiteri debeamus. Nam, vt vno verbo quod res est dicamus, isti omnia nostra, etiam ea, quæ ne ipsi quidem negare possunt rectè, atque ordine esse facta, calumniantur, & quasi nihil à nobis aut fieri aut dici rectè possit, ita dicta nostra, factaque omnia malitiosè deprauant. Simpliciùs, quidem & candidiùs agendum erat, si verè agere voluissent. Nunc autem nec verè, nec Christiano more, modoque, sed obscurè & veteratoriè, mendacijs nos oppugnant: & cæcitate populi & insciti a, atque ignorantia principum, ad odium nostri & ad opprimendam veritatem abuntur. Est hæc potestas tenebrarum & hominum stupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quàm veritate aut luce fidentium, vtque Hieronimus ait, clausis oculis veritati petspicuè

contra-

contradicentium. Nos verò Deo optimo maximo gratias agimus, cùm esse causſam nostram, in quam isti cum cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eidem in sanctos patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum, in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Iam verò si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra causſa ad verè respondendum, haud sanè conuenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suaque causſa, quamuis falsè & calumniosè dicatur, præsertim cùm id eiusmodi sit, vt in eo Dei maiestas & religionis negotium violetur, hominum est dissolutorum, & ad iniurias diuini nominis securè atquè impiè conniuentium. Et si enim aliæ iniuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint, tamẽ hæreseos notam qui dissimulet, cum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges,

quo

quod vox naturæ ipsa iubet fieri, quodque Christus ipse in simili causſa contumelijs appetitus fecit, vt istorum criminationes propulsemus vt causſam innocentiamque nostrã modestè, & verè tueamur. Nam Christus quidem cùm à Pharisæis accusaretur veneficij, quasi consuetudinem haberet cum dæmonibus, & illorum ope multa faceret: Ego (inquit) Dæmonium non habeo, sed glorifico patrem meum: vos autem affeciſtis me ignominia. Et Paulus cùm à Festo proconsule contemneretur vt insanus, Ego, inquit optime Feste, nó insanio, vt tu putas, sed veritatis & sobrietatis verba loquor. Et Christiani veteres cùm pro homicidis, adulteris, incestis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent huiusmodi criminationibus in dubium vocari posse religionem quam profitebantur, maximè verò, si tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoscere, ne ea res Euangelij cursum impediret, habuerunt orationes,

Ioan. 8.

Act. 26.

Quadratus. Iustinus. Melito. Tertul. alijque.

rationes, scripserunt libros supp-
res, apud imperatores & princi-
s verba fecerunt, vt sese suosque
blicè defenderent.

Nos verò, cùm proximis istis
ginti annis, tot millia nostrorum
atrum inter exquisitissimos cru-
atus testimonium dixerint veri-
ti, & principes, cùm frenare cu-
rent Euangelium, multa moli-
do nihil egerint, & totus iam
opè terrarum orbis ad aspicien-
um lucẽ oculos incipiat aperire,
tis iam dictam & defensam puta-
us esse caussam nostram: cumq;
es ipsa satis pro se loquatur, non
ultũ opus esse verbis. Nam si pon-
fices ipsi vellent, aut etiam si pos-
ent, rem ipsam secum: & initia
progressusq; religionis nostræ co-
itare, quemadmodum sua penè
mnia nullo impellente, sine vlla
anmana ope ceciderint: nostra ve-
rò inuitis ab initio imperatoribus
inuitis tot regibus, inuitis ponti-
cibus, inuitis propè omnibus, in-
crementa ceperint, & paulatim in
omnes terras propagata fuerint,

atque

atque etiam postremò in regum iam aulas & palatia peruenerint vel hæc ipsa satis illis magna indicia esse possent, Deum ipsum pro nobis propugnare, & ipsorum conatus de cælo ridere, & eam esse vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ possunt conuellere. Non enim insani unt hodie tot ciuitatis liberæ, tot reges, tot principes, qui à sede Romana defecerunt, & se potius ad Christi Euangelium adiunxerunt.

Neque tamen si pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attentè & seriò cogitandi, aut si nunc, aliæ illos curæ impediunt, & diuersè distrahunt, aut si ista studia vulgaria & leuia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, ideirco caussa nostra debet videri deterior? aut si illi quod vident, videre fortè nolunt, & veritatem agnitam potius oppugnant, ideircò nos habendi statim sumus pro hereticis, qui illorum voluntati non obsequimur? Quòd si Pius Pontifex is esset, non

Pius 4.

dicimus,

mus, quem se tãtopere dici cu-
sed si is omnino esset, qui nos
fratres suos, vel omnino homi-
esse duceret, rationes prius no-
s, & quid à nobis, quid contra
dici posset, diligẽter expendis-
ac non ita temerè cæcis tãtum
iudicijs, bonam partem orbis
rarũ, tot doctos & pios viros, tot
pub. tot reges, tot principes in
lla sua, qua nuper simulabat con-
ium, inauditos, indicta causa,
ondemnasset.

Verùm, ne, quia ad hunc mo-
um publicè ab illo notati sumus,
endo videamur crimen confi-
ri, & præsertim quia in publico
oncilio, in quo ille nemini mor-
lium ius esse vult ferendi suffra-
ij, sententiæque dicendæ, nisi iu-
rato, addictoque potestati suæ, au-
diri nullo modo possumus (id e-
nim proximis comitijs Tridenti-
nis nimiùm experti sumus, cùm
principum Germaniæ, & libera-
rum ciuitatum legati & theologi
prorsus ab omni conuentu ex-
cluderentur: neque adhuc obli-

uisci

uiſci poſſumus, Iulium tertium ante decem annos diligenter cauiſſe reſcripto ſuo, ne quis noſtrorum hominum in concilio audiretur, niſi ſi quis fortè eſſet, qui vellet palinodian canere, & mutare ſententiam: vel ea maximè cauſſa viſum eſt nobis rationem fidei noſtræ ſcripto reddere, & ad ea, que nobis publicè obiecta ſunt, verè, ac publicè reſpondere, vt orbis terrarum videre poſſit, partes, & fundamenta eius doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerunt vitam ſuam, vtque omnes intelligant cuiuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & religione ſentiant, quos Romanus Epiſcopus, antequam vocarentur ad dicendam cauſam, non ſatis conſideratè, nullo exemplo, nullo iure, tantùm quod illos audiret à ſe ſuiſque in aliqua parte religionis diſcrepare, condemnauit pro hæreticis.

Et, quamuis D. Hieronymus in ſuſpitione hæreſeos neminem velit eſſe patientem, nos tamen nec acerbè,

acerbè, aut dicaciter agemus, nec efferemur iracundia, quanquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicet. Istam eloquentiam libentiùs relinquimus aduersarijs nostris, qui quidquid in nos dicunt, quantumuis id acerbè aut contumeliosè dictum sit, tamen satis modestè & appositè dictum putant: verène an falsò, nihil curant. Nobis his artibus opus non est, qui veritatem defendimus.

Quòd si docemus sacrosanctum Dei Euangelium, & veteres Episcopos, atque Ecclesiam primitiuam nobiscum facere, nósque non sine iusta causa & ab istis discessisse, & ad Apostolos, veteresque catholicos patres rediisse, idque non obscurè, aut vafrè, sed bona fide coram Deo, verè, ingenuè, dilucidè, & perspicuè facimus: si illi ipsi qui nostram doctrinam fugiunt, & sese catholicos dici volunt, apertè videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, sibi ex-

euti de manibus, & in noſtra cauſſa plus neruorum fuiſſe quam putarint, ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin vt velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad vtros potiùs ſe adiungat. Certè quidem, niſi quis planè animo obduruerit, & audire nolit, eum non pœnitebit animum ad defenſionem noſtram aduertere, & quid à nobis, quàmque ad religionem Chriſtianam conuenienter, aptéque dicatur, attendere.

Nam quòd nos appellant hæreticos, eſt illud crimen ita graue, vt niſi videatur, niſi palpetur, niſi manibus digitiſque teneatur, credi facilè de homine Chriſtiano non debeat. Eſt enim hæreſis deſtitutio ſalutis, abiectio gratiæ Dei, diſceſſio à corpore & ſpiritu Chriſti. Sed fuit hoc ſemper iſtis, & illorum patribus familiare ac ſolenne, vt ſi qui eſſent, qui de illorum erroribus quererentur, & religionem cuperent reſtitutam, eos ſtatim quaſi nouatores rerum & homines

homines factiosos, condemnarent pro hæreticis. Christus enim non alia caussa dictus est Samaritanus, quam quòd ad nouam quandam religionem, & ad hæresim defeciſſe putaretur. Et Paulus Apostolus Christi vocatus est in iudicium, vt causſam diceret de hæresi. Ego quidem (inquit) iuxta hanc viam, quam isti vocant hæresim, colo Patrium Deum, credens omnibus quæ scripta sunt in Lege, & in Prophetis. Act. 24.

Breuiter vniuersa ista religio, quam hodie profitentur homines Christiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus secta dicta est, hæresis. His istis vocibus semper impleuerunt aures principum, vt cùm illi opinione præiudicata nos odissent, & quidquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæresi, à re ipsa & à cognitione causſæ abducerentur. Sed quantò crimen illud grauius est & atrocius, tantò argumentis maioribus, & clarioribus probari debuit, hoc præsertim tempore, postquam ho- Tertul. in Apologet.

mines cœperunt minus istorum oraculis habere fidei, & in illorum doctrinam diligentius inquirere quàm solebant. Aliter enim nunc institutus est populus Dei, atque olim fuit, cùm omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Euangelio, & omnis religio ab illorum tantùm auctoritate pen-
2.Tim.3. deret. Extant hodie sacræ literæ, extant scripta Apostolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari possit, & omnis hæresis refutari.

Cùm nihil horum ab istis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Christo, nec ab Apostolis, nec à Prophetis defecerimus, iniuriosum est & peracerbum. Hoc gladio Christus reiecit Diabolum, cùm ab illo tentaretur: his armis euertenda & profliganda est omnis altitudo, quæ sese attollit aduersus Deum. Omnis enim scriptura, inquit
2.Cor.10. 2.Tim.3. Paulus, diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad refutandum,

ad instituendum, ad arguendum, vt vir Dei perfectus sit, & ad omne opus bonum instructus. Sic semper pij patres contra hæreticos non aliunde, quàm è sacris scripturis pugnauerunt. Augustinus cùm disputaret aduersus Petelianum hæreticum Donatistam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba, Ego dico, aut Tu dicis: Sic potiùs dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Ecclesiam: ibi discutiamus causſam nostram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ absque testimonio scriptorũ quasi tradita ab Apostolis asseruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambrosius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, scripturæ: interrogentur Apostoli: interrogentur Prophetæ: interrogetur Christus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis catholici patres & Episcopi, religionem nostram satis è diuinis Scripturis probari posse: nec vnquam illi quenquam habere ausi sunt pro hæretico, cuius errorem non pos-

De vnitate Eccl. cap. 3.

Eadem sententia habetur contra Maximum Arrianorum Episcopum lib. 3. ca. 14. In Primum cap. Aggei.

sent ex ijsdem illis scripturis perspicuè, & liquidò coarguere. Nos
Act. 24. quidem, vt cum D. Paulo respondeamus, iuxta hanc viam, quam isti appellant hæresim, colimus Deum, & patrẽ Domini nostri Iesu Christi, & recipimus omnia, quę aut in lege, aut in Prophetis, aut in Apostolorum libris scripta sunt.

Quare si nos sumus hæretici, si isti sunt (quod appllari volunt) catholici, cur non faciunt id, quod vident patres catholicos viros semper fecisse? Cur nos è sacris scripturis non conuincunt? Cur nos ad illarum examen non reuocant? Cur nos non ostendunt à Christo, à Prophetis, ab Apostolis, à sanctis patribus discessisse? Quid hærent? Quid fugiunt? Est Dei caussa. Cur eam dubitant permittere verbo Dei? Quòd si nos sumus hæretici, qui omnes nostras controuersias referimus ad sacras literas, quique ad illas ipsas voces, quas scimus à Deo ipso consignatas esse, prouocamus, & illis alia omnia, quæcunque possint ab hominibus

minibus excogitari, postponimus: quid istos, quos tandem homines aut quales conuenit appellari, qui sacrarum scripturarum, hoc est, Dei ipsius iudicium reformidant, & sua illis somnia & frigidissima commenta anteponunt, & traditionum suarum caussa, Christi atque Apostolorum instituta aliquot iam secula violarunt? Aiunt Sophoclem poetam tragicum, cùm iam senex esset & accusaretur apud iudices à filijs suis pro deliro, & fatuo, quasi qui rem suam familiarem temerè profunderet, & opus iam habere videretur curatore, vt se purgaret eo crimine, venisse in iudicium, & cum pronunciasset Oepidum Coloneũ tragœdiam, à se illis ipsis diebus, cùm accusaretur, valde elaboratè & pereleganter scriptã, vltro interrogasse iudices, num illud carmen videretur esse hominis delirantis.

Ita nos quoque, quoniam istis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quasi quibus nihil iam rei sit nec cum Christo,

nec cum Ecclesia Dei, non alienum, aut inutile fore existimauimus, si apertè & liberè proponamus fidem nostram in qua stamus, & omnem illam spem, quam habemus in Christo Iesu, vt omnes videre possint, quid nos de quaque parte religionis Christianæ sentiamus, & statuere secum ipsi possint, an ea fides, quam videbunt & verbis Christi, & Apostolorũ scriptis, & catholicorũ patrũ testimonijs, & multorũ seculorum exemplis confirmatam, tantùm sit rabies quædam hominum furentium, & conspiratio hæreticorum.

Credimus ergo, vnam quandam naturam esse, & vim diuinam, quam appellamus Deum, eamque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in filium, in Spiritum sanctum, eiusdem omnes potestatis, eiusdem maiestatis, eiusdem æternitatis, eiusdem diuinitatis, eiusdem substantiæ. Et quamuis tres illæ personæ ita distinctæ sint, vt nec Pater sit filius, nec Filius sit Spiritus sanctus aut

Pater:

Pater: Deum tamen esse vnum, & illum unum creasse cælum, & terram, & omnia quæ cæli complexu continentur.

Credimus Iesum Christum filium vnicum æterni patris, quemadmodum iam olim ante omnia initia decretum fuerat, cùm veniisset plentitudo temporis, susce-pisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura virgine, vt indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à seculis & generationibus: vtque in humano corpore perageret mysterium redemptionis nostræ, & peccata nostra & syngraphum illam quæ erat scripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum credimus nostra caussa esse mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, tertia die vi diuina redijsse ad vitam, & resurrexisse, post quadraginta dies, spectantibus discipulis, ascendisse in cælum, vt impleret omnia, & corpus illud ipsum, in quo natus, in quo versa-

tus, in quo ludibrio habitus, in quo grauissimos cruciatus, & dirum genus mortis passus fuerat, in quo resurrexerat, in quo ascenderat ad patris dexteram, supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, in maiestate & gloria collocasse: ibi eum nunc sedere, & sessurum esse, donec omnia perficiantur. Et quamuis maiestas & diuinitas Christi vbique diffusa sit, tamen corpus eius, vt Augustinus ait, in vno loco esse oportere: Christum corpori suo maiestatem dedisse, naturam tamen corporis non ademisse: neque ita asserendum esse Christum Deum, vt eum negemus esse hominem: vtque ait Martyr Vigilius, Christum humana sua natura nos reliquisse, diuinitate autem non reliquisse: eumque cum absit à nobis per formam serui, tamen semper esse nobiscum per formam Dei.

Aug. tra. 50. in Ioan.

Act. 3.

Aug. tra. 30. in Ioan.

Ad Dardan.

Contra Eutichem. lib. 1

Fulgentius ad Regem Thrasimundum.

Ab illo loco credimus Chri-

stum

um rediturum esse ad exercen-
um publicum illud iudicium, tam
de illis quos inueniet adhuc in
orpore superstites, quam de mor-
uis.

Credimus Spiritum Sanctum,
qui est tertia persona in sacra Tri-
ade, illum verum esse Deum: non
factum, non creatum, non geni-
um, sed ab vtroque patre scilicet
& filio ratione quadam mortali-
bus incognita ac ineffabili, proce-
dentem. Illius esse duritiem huma-
ni cordis emollire, cùm aut per
salutiferam prædicationem Euan-
gelij, aut alia quacunque ratione in
pectora hominum recipitur: illum
eos illuminare, & in agnitionem
Dei, atque in omnem viam veritā-
tis & in totius vitæ nouitatem,
& perpetuam salutis spem perdu-
cere.

Credimus vnam esse Ecclesiam
Dei, eamque non vt olim apud
Iudæos, in vnum aliquem angu-
lum, aut regnum conclusam, sed
catholicam, atque vniuersalem
esse, & diffusam in totum terra-
rum

tum orbem, vt nulla nunc natio sit quæ possit verè conquieri, se excluſam esse, & non posse ad Eccleſiam, & populum Dei pertinere. Eam Eccleſiam esse regnum, esse corpus, esse ſponſam Chriſti: eius regni Chriſtum ſolum esse principem: eius corporis Chriſtum ſolum esse caput: eius ſponſæ Chriſtum ſolum esse ſponſum. Varios in Eccleſia esse ordines miniſtrorum: alios esse diaconos, alios presbyteros, alios Epiſcopos, quibus inſtitutio populi & religionis cura & procuratio commiſſa ſit: neminem tamen vnum nec esse, nec esse posse, qui ſummæ rerum vniuerſæ præſit. Nam & Chriſtum ſemper adesse Eccleſiæ ſuæ, & vicario homine, qui ex asse in integrum ſuccedat, non egere, & neminem mortalem posse exiſtere, qui vniuerſam Eccleſiam, hoc eſt, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & rectè ac commodè adminiſtrare poſſit: Apoſtolos, vt Cyprianus ait, pari omnes inter ſe

De ſimplicitate prælatorum.

fuiſſe

fuisse potestate: atque hoc idem fuisse alios quod Petrus fuit: omnibus ex æquo dictum fuisse, Pascite: omnibus, Ite in mundum vniuersum: omnibus, Docete Euangelium: & vt ait Hieronymus, Omnes episcopos vbicunque tandem sint, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, eiusdem esse meriti, eiusdem sacerdotij. Vtque Cyprianus ait, Episcopatum vnum esse, & eius partē in solidum teneri à singulis. Et de sententia Niceni concilij, Romanum episcopum nihilo plus iuris in Ecclesiam Dei obtinere, quàm reliquas patriarchas Alexandrinum, & Antiochenum: Romanum verò episcopum, qui nunc ad se vnum omnia reuocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne episcopum quidem aut omnino presbyterum iure dicendum esse. Episcopum enim, vt Augustinus ait, nomen esse operis, non honoris: vt ille se intelligat non esse episcopum, qui

Ad Euagrium.

De simplicitate prælatorum.

1. ad Tim. 3.

velit

velit præesse, & non prodesse. Caput vero Ecclesiæ totius, aut vniuersalem episcopum, non magis aut illum, aut alium quemuis mortalem esse posse, quàm sponsum, quàm lucem, quàm salutem, quàm vitam Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi vnius priuilegia, & nomina, & illi vni propriè atque vnicè conuenire: neque vsquam quenquam Romanum episcopum ante Phocam Imperatorem, quem scimus (interfecto Imperatore Mauricio domino suo) per nefarium scelus ad Imperium adspirasse, hoc est, ante sexcentesimum decimum tertium annum à Christo nato, vnquã passum fuisse sese tam superbo nomine salutari. Concilium etiam Carthaginense diserte cauisse, ne quis episcopus aut summus Pontifex, aut primus sacerdos diceretur: Episcopum verò Romanum, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat, præterquam quòd apertè facit contra vetera concilia, contraque patres, si Gregorio suo velit credere, nomen arrogans,

Cap. 47.

Grego. li. 4. Epist. 76. 78. 80. Et lib. 7. Epist. 69.

arrogans, profanum, ſacrilegum, Antichriſtianum, ſibi imponere: eſſe Regem ſuperbiæ, eſſe Luciferum, qui ſe fratribus ſuis anteponat: abieciſſe fidem: eſſe præcurſorem Antichriſti.

Miniſtrum legitimè vocari oportere, & rectè atque ordine præfici Eccleſiæ Dei: neminem autem ad ſacrum miniſterium pro ſuo arbitrio, & libidine poſſe ſe intrudere. Quo maior nobis ab iſtis fit iniuria, quibus nihil ſæpius in ore eſt quàm apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confusè ac perturbatè fieri: omnes apud nos eſſe ſacerdotes, omnes eſſe doctores, omnes eſſe interpretes.

Miniſtris à Chriſto datum eſſe dicimus ligandi, ſoluendi, aperiendi, claudendi poteſtatem. Ac ſoluendi quidem munus in eo ſitum eſſe, vt miniſter, vel deiectis animis & verè reſipiſcentibus, per Euangelij prædicationem, merita Chriſti, abſolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem ac ſpem ſalutis æternæ denunciet:

ciet: aut vt eos qui graui ſcandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & ſeſe à communi ſocietate Eccleſiæ, & à Chriſti corpore quodammodo abalienarint, reſipiſcentes, reconciliet, & in fidelium cœtum atque vnitatem recolligat ac reſtituat. Ligandi verò illum claudendique poteſtatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cælorum ianuam occludit, illiſque vindictam Dei, & ſempiternum ſupplicium edicit, vel publicè excommunicatos ab Eccleſiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcumque miniſtri Dei ad hunc modũ tulerint, Deus ipſe ita comprobat, vt quicquid hic illorum opera ſoluitur & ligatur in terris, idem ipſe ſoluere & ligare velit, & ratum habere in cælis. Claues autem quibus aut claudere regnum cælorum, aut aperire poſſint, vt Chryſoſtomus ait, dicimus eſſe ſcientiam ſcripturarum: vt Tertullianus, eſſe interpretationẽ Legis: vt Euſebius, eſſe verbum Dei.

Accepiſſe

Accepisse autem discipulos, Christi hanc potestatem, non vt audirent arcanas populi confessiones, aut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atque vsus clauium: sed vt irent, vt docerent, vt publicarent Euangelium, vt essent credentibus odor vitæ ad vitam: vt essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem: vt piorum animi conscientia superioris vitę & errorum consternati, postquam adspicere cœpissent lucem Euangelij, & in Christum credere, vt fores claue, ita illi verbo Dei aperirentur: impij autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerẽtur, & proficerent, vt Paulus ait, in deterius. Hanc esse rationem clauium, hoc pacto aut aperire aut claudi hominum conscientias: sacerdotem quidẽ esse iudicem, nullius tamen eum potestatis, vt ait Ambrosius, ius obtinere: idcirco Christum his verbis

1. Tim 3.

De pœnit. dist. 1. cap. verbũ Dei.

vetbis increpuiſſe Scribas & Phariſęos, vt coargueret illorũ in docendo negligentiam. Væ, inquit, vobis Scribæ & Phariſæi, qui abſtuliſtis claues ſcientiæ, & clauſiſtis regnum cælorum coram hominibus. Cumque clauis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Euangelij, & interpretatio Legis & ſcripturarum, vbi non ſit verbũ, ibi dicimus non eſſe clauem: & cùm vnum omnibus datum ſit verbum, vnaque ſit omniũ clauis, vnam eſſe miniſtrorum omnium, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem: imò etiam Pontificem ipſum, quamuis illi ſuauiter cantillentur illa verba à paraſitis ſuis, Tibi dabo claues regni cælorum, ac ſi eæ illi vni, & præterea mortalium nemini conuenirent: niſi id agat, vt hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere, aut omnino habere claues. Et quamuis doceat, & inſtituat populum, quod vtinam aliquando & verè

Luc 11. Mat. 23.

Mat. 16.

rè faciat; & indutat aliquando animum, esse eam aliquam saltem partem officij sui, tamen eius clauem nihilo aut meliorem aut maiorem esse, quàm aliorum. Quis enim illum discreuit? Quis illum docuit doctiùs aperire, aut melùs absoluere, quàm fratres suos?

Matrimonium in omni genere & statu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apostolis, in sanctis martyribus, in ministris Ecclesiarum, in Episcopis sanctum & honorificum esse dicimus: & vt Chrysostomus ait, fas & ius esse cum eo ad cathedram episcopalem ascendere, vtque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre suo, episcopum pium, & industrium nihilo deteriùs ea caussa, imò meliùs etiam & vtiliùs versari in ministerio. Legem autem illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat & inuitos adigat ad cælibatum, esse, vt diuus Paulus ait, doctrinam dæmoniorum: & ex eo (quod Episcopus Augustinus, Faber, Abbas

In Titum primo hom. 11.
Theop. ad Titum 10.
Euslib. 18. cap. 5.
In monodia sua super Basilium.
1. Tim. 4.

bas, Panormitanus, Latomus, opus illud Tripartitum quod adiunctum est secundo Tomo Conciliorum, aliique pontificiarum partium satellites, resque adeò ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & rectè dixisse Pium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur eripiendæ fuerint vxores sacerdotibus, multò autem & plures videre, & grauiores, cur sint reddendæ.

Platina in Pij 2. vita.

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas scripturas, & Veteris & Noui testamenti. Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidijs dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur. eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis solis posse hominum animos acquiescere: in illis ea omnia, quæcunque

quæ ad noſtram ſalutem ſint neceſſaria, vt Origenes, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus, docuerunt, cumulatè & plenè contineri: eas eſſe vim & potentiam Dei ad ſalutem: eas eſſe fundamenta prophetarum & Apoſtolorum, in quibus ædificata ſit Eccleſia Dei: eas eſſe certiſſimam normam ad quam ea, ſi vacillet aut erret, poſſit exigi, & ad quam omnis doctrina eccleſiaſtica debeat reuocari: contra eas nec legem, nec traditionem, nec conſuetudinem vllam audiendam eſſe: ne ſi Paulus quidem ipſe, aut Angelus de cælo veniat, & ſecus doceat.

Recipimus ſacramenta Eccleſiæ, hoc eſt, ſacra quædam ſigna, cæremonias, quibus Chriſtus noſ[illegible] vti voluit, vt illis, myſteria ſalutis noſtræ, nobis ante oculos conſtitueret, & fidem noſtram, quam habemus in eius ſanguine, vehementiùs confirmaret, & gratiam ſuam in cordibus noſtris obſignaret. Eaque cum Tertullino, Origene, Ambroſio, Auguſtino, Hieronymo,

ronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, aliiſque catholicis patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula iuſtitiæ, ſymbola gratię: diſerteque pronunciamus in Cœna credentibus verè exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem filij Dei, viuificantem animas noſtras, cibum ſupernè venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque communionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cuius participatione viuificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam coniungimur, vnimur, & incorporamur Chriſto, vt nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem ſacramenta, quæ eo nomine propriè cenſenda ſint, agnoſcimus, Baptiſmum, & Euchariſtiam, tot enim videmus tradita

cta esse & consecrata à Christo, & à veteribus patribus, Ambrosio, & Augustino, approbata.

Et Baptismum quidem sacramentum esse remissionis peccatorum, & eius ablutionis quam habemus in Christi sanguine: & ab eo neminem, qui velit profiteri nomen Christi, ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam nascuntur in peccato, & pertinent ad populum Dei, arcendos esse.

Eucharistiam esse Sacramentum, hoc est, symbolum conspicuum corporis & sanguinis Christi, in quo subijcitur quodammodo oculis nostris mors Christi, & eius resurrectio, & quæcunque gessit in humano corpore: vt de eius morte & nostra liberatione gratias agamus, & frequentatione sacramentorum, eius rei memoriam assiduè renouemus, vt verò Christi corpore & sanguine alamur, in spem resurrectionis & vitæ æternæ, vtque pro certissimo habeamus, id esse animis nostris alendis

corpus

corpus & ſanguinem Chriſti, quod alendis corporibus eſt panis & vinum. Ad hoc epulum inuitandum eſſe populum, vt omnis inter ſe communicent, & ſocietatem ſuam inter ſe, ſpemque eam, quam habent in Chriſto Ieſu, publicè ſignificent, & teſtificentur. Itaque ſi quis fuiſſet, qui ſpectator tantùm eſſe velit, & à ſacra communione abſtineret, illum veteres patres, & Romanos Epiſcopos in primitiua eccleſia, antequam nata eſſet priuata Miſſa, tanquam improbum atque Ethinicum excommunicaſſe: neque vllum fuiſſe eo tempore hominem Chriſtianum, qui cæteris ſpectantibus, communicaret ſolus. Ita olim decreuit Calixtus, vt peracta conſecratione, omnes communicarent, niſi mallet carere Eccleſiaſticis liminibus. Sic enim ait Apoſtolos ſtatuiſſe, & ſanctam Romanam Eccleſiam tenere. Populo verò ad ſacram communionẽ accedẽnti, vtranque partem Euchariſtiæ tradendam eſſe. Id enim & Chriſtum iuſſiſſe, &

Chryſoſto. ad Ephe. ſer. 3.

De conſ. diſt. 1. cap. omnes.

Diſt 2 cap. ſeculares.

De conſer. Diſt. 2. cap. Peracta.

Apoſtolos

postolos vbique terrarum instituisse, & omnes veteres patres, & catholicos Episcopos secutos esse: &, si quis contra faciet, eum, vt Gelasius ait, committere sacrilegium: & aduersarios hodie nostros, qui exposa atque abdicata communione, sine verbo Dei, sine veteri concilio, sine vllo catholico patre, sine exemplo primitiuæ Ecclesiæ, sine etiam ratione priuatas Missas & multitudinem sacramentorum defendant, idque non tantùm contra expressum mandatum & iussum Christi, sed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbè facere, & esse sacrilegos. De consecr. Dist. 1. cap. Comperimus.

Panem & vinum dicimus esse sacra, & cælestia mysteria corporis & sanguinis Christi, & illis Christum ipsum, verum panem æternæ vitæ sic nobis præsentem exhiberi, vt eius corpus, sanguinemque per fidem verè sumamus: non tamen id ita dicimus, quasi putemus naturam panis & vini prorsus immutari atque abire in nihilum,

quemadmodum multi proximis iſtis ſeculis ſomniarunt, neque adhuc potuerunt vnquam ſatis inter ſe de ſuo ſomnio conuenire. Neq; enim id Chriſtus egit, vt panis triticeus abijceret naturam ſuam ac nouam quandam diuinitatem induceret, ſed vt nos potiùs immutaret, vtq; Theophylactus loquitur, tranſelementaret in corpus ſuum. Quid enim magis perſpicuè dici poteſt, quàm quod Ambroſius ait, Panis & vinum ſunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelaſius. Non deſinit eſſe ſubſtantia panis, vel natura vini? aut quod Theodoretus, Poſt ſanctificationem myſtica ſymbola naturam ſuam propriam non abijciunt? (manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie:) aut quod Auguſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant, quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis? aut quod Origines, Ille panis qui ſanctificatur per verbum Dei, quòd quidem

In Ioan. c. 6.

De ſacra. Lib. 4. c. 4.

In Dialogis primo & 2.

In ſermone ad infantes.

De conſecr. Diſt. 2. cap. Qui manducant.

In Matt. 15.

ad

ad materiam attinet, in ventrem
abit, & in secessum ejicitur: aut Luc. 22.
quód Christus non tantum post
consecrationem calicis, sed etiam
post communionem dixit, Non
bibam amplius de hac generatio-
ne vitis. Certum enim est ex vite
progenerari vinum, non sangui-
nem. Nec tamen cùm ista dici-
mus, extenuamus Cænam Domi-
ni, aut eam frigidam tantùm cæ-
remoniam esse docemus, & in ea
nihil fieri, quod multi nos docere
calumniantur. Christum enim as-
serimus, verè sese præsentem ex-
hibere in sacramentis suis: in Bap-
tismo, vt eum induamus: in Cæna,
vt eum fide & Spiritu comedamus,
& de eius cruce ac sanguine ha-
beamus vitam æternam: idque
dicimus non perfunctorie, & fri-
gidè, sed re ipsa & verè fieri. Etsi
enim Christi corpus dentibus &
faucibus non attingimus, eum ta-
men fide, mente, Spiritu, tenemus
& premimus. Neque verò vana
ea fides est, quæ Christum comple-
ctitur, nec frigidè percipitur, quod

mẽte, fide & Spiritu percipitur. In enim nobis in illis mysterijs, Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur, vt verè sciamus esse iam nos carnem de eius carne, & os de ossibus eius, & Christum in nobis manere, & nos in illo.

De consecr. Dist. 1. ca. Quando. Itaque in peragendis mysterijs antequam ad sacram communionem veniatur, rectè admonetur populus, vt sursum habeant corda, & animos in cælum dirigant. Ibi enim esse illum, de quo nos oporteat satiari ac viuere. Et Cyrillus in percipiendis mysterijs, excludendas esse ait crassas cogitationes. Et Concilium Nicenum, vt græcè citatur à quibusdam, disertè vetat, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & vinum. Et vt Chrysostomus rectè scribit, corpus Christi dicimus esse cadauer, nos oportere esse aquilas, vt intelligamus in altum subuolandum esse, si velimus ad Christi corpus accedere. Hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit,

De cœna Domini.

quit, panis, cibus mentis est, non
bus ventris. Et Augustinus, Quo- In Ioan.
modo, inquit, tenebo absentem? tract. 50.
Quomodo in cælum mittam ma-
num, vt ibi sedentem teneam? Ei-
dem, inquit, mitte, & tenuisti.

Nundinationes verò & auctio-
nes Missarum, & circumgestatio-
nes, atque adorationes panis, & a-
lias idololatricas & blasphemas
ineptias, quas nemo istorum af-
firmare potest Christum & Apo-
stolos tradidisse, in Ecclesijs no-
stris non ferimus: & Episcopos
Romanos rectè reprehendimus,
qui sine verbo Dei, sine auctorita-
te sanctorum patrum, sine exem-
plo, nouo more, non tantùm pro-
ponunt populo panem Eucharis-
ticum diuino cultu adorandum, Libro de
sed etiam illum in equo gradario, cæremonijs
quocunque ipsi iter faciunt, vt o- Ecclesiæ
lim ignem Persicum, aut Isidis sa- Rom.
cra circumferunt, & Christi sacra-
menta ad scenam iam, & pompam
traduxerunt, vt in ea re, in qua
mors Christi inculcanda & cele-
branda erat, & in qua mysteria re-

demptionis noſtræ ſanctè ac reuerenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quàm inſanis ſpectaculis, & ludicra leuitate paſcerentur. Quòd autem dicunt, & interdum etiam ſtultis perſuadent, ſeſe Miſſis ſuis poſſe diſtribuere atque applicare hominibus (ſæpe etiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Chriſti, & ridiculum, & Ethnicum, & ineptum eſt. Fides enim noſtra mortem & crucem Chriſti nobis applicat, non actio ſacrificuli: Fides (inquit Auguſtinus) ſacramentorum iuſtificat, non ſacramentum. Et Origenes, Ille, inquit, eſt ſacerdos, & propitiatio, & hoſtia, quæ propitiatio ad vnumquenque venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, ſine fide ne viuis quidem prodeſſe dicimus ſacramenta Chriſti: mortuis verò multò minus. Nam quod de Purgatorio iſti ſuo iactare ſolét, etſi illud ſcimus non ita nouum eſſe, tamen non aliud quàm fatuum & anile commentum eſt. Auguſtinus quidem

Ad Rom. ca. 3. lib. 3.

Aug. in Pſal. 85. in enchiridio. cap. 67.

quidem modò huiusmodi quendam locum esse ait, modò posse esse non negat, modò dubitat, modò prorsus pernegat, & in eo homines humana quadam beneuolentia putat falli. Tamen ab hoc errore vno, tanta creuit seges sacrificiorum, vt cùm in omnibus angulis Missæ palàm & publicè venderentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ, & miseris mortalibus persuasum fuerit, nihil prorsus esse vendibilius: istis quidem certè nihil erat vtilius. De ciuitate Dei lib. 22. cap. 26. contra Pelagianos lib hypognosticon. 5.

De multitudine otiosarum cæremoniarum, scimus Augustinum gráuiter suo tempore conquestum esse. Itaque nos magnum earum numerum resecauimus, quòd illis sciremus affligi conscientias hominum, & grauari Ecclesiam Dei. Ad Ioan. Epist. 119.

Retinemus tamen & colimus, non tantùm ea, quæ scimus tradita fuisse ab Apostolis, sed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur sine Ecclesiæ incommodo ferri posse: quòd omnia cuperamus in sacro cœtu, vt Paulus iubet, decen-

ter, atque ordine administrari. Ea verò omnia, quæ aut valdè superstitiosa, aut frigida, aut spurca, aut ridicula, aut cum sacris literis pugnantia, aut etiam sobrijs hominibus indigna esse videbamus, qualia infinita sunt hodie in papatu, prorsus sine vlla exceptione repudiauimus: quód nollemus Dei cultum eiusmodi ineptijs longiùs contaminari.

Precamur ea lingua, quam nostri, vt par est, omnes intelligant: vt populus quemadmodum Paulus monet, è communibus votis vtilitatem communem capiat: quemadmodum omnes pij patres, & catholici Episcopi, non tantùm in Veteri, verumetiam in Nouo Testamento & precati sunt ipsi, & populum precari docuerunt, ne, vt Augustinus ait, tanquam psittaci, & merulæ, videamur sonare quod nescimus.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum sit ad Deum patrem, non alium habemus quàm Iesum Christum, cuius vnius nomine,

me, omnia à patre impetrantur. Turpe autem & planè ethnicum est, quod in istorum Ecclesijs videmus passim fieri, non tantùm quòd infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorsus sine auctoritate verbi Dei, vt quemadmodum Hieremias ait, Diuorum numerus æquet nunc, vel potius superet numerum ciuitatum, & miseri mortales nesciant, ad quem se potissimùm debeant vertere: quódque cùm tot sint, vt numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus, & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quòd ita non tantùm impiè, sed etiam impudenter appellant virginem matrem, vt se matrem esse meminerit, vt imperet filio, vt in illum vtatur iure suo. Hier. 2. & 11 Bernardus.

Dicimus, Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere, neminem posse verè dicere, mundum esse cor suum: iustissimum quemque seruum esse inutilem:

lem: Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita satisfieri non posse vllo modo: neque esse mortalium quenquam, qui possit in conspectu Dei proprijs viribus iustificari. Itaque vnicum receptum nostrum & perfugium esse ad misericordiam patris nostri per Iesum Christum, vt certò animis nostris persuadeamus illum esse propitiationem pro peccatis nostris: eius sanguine omnes labes nostras deletas esse: illum pacificasse omnia sanguine crucis suæ, illum vnica illa hostia, quam semel obtulit in cruce, omnia perfeciſſe, & ea causa cùm animam ageret, dixisse, Consummatum est: quasi significare vellet, persolutum iam esse pretium pro peccato humani generis.

Hoc sacrificium, si qui sunt qui non putant esse satis, eant sanè & quærant aliud melius. Nos quidem & quia illud vnicum esse scimus, vno contenti sumus, nec expectamus aliud: & quia semel tantùm offeren-

offerendum erat, non iubemus repeti: & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat non substituimus continentes hostiarum successiones.

Quamuis autem dicamus nihil nobis esse præsidij in operibus & factis nostris, & omnem salutis nostræ rationem constituamus in solo Christo, non tamen ea caussa dicimus laxè & solutè viuendum esse, quasi tingi tantùm & credere, satis sit homini Christiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viua est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocasse nos, non ad luxum & libidinẽ, sed vt Paulus ait, ad opera bona vt in illis ambulemus: Deum eripuisse nos à potestate tenebrarum, vt seruiamus Deo viuenti: vt rescindamus omnes reliquias peccati: vt in timore & tremore operemur salutem nostram: vt appareat Spiritum sanctificationis esse in membris nostris, & Christum ipsum per fidem in cordibus nostris habitare.

Postre-

Postremò credimus hanc ipsam carnem nostram, in qua viuimus, quamuis mortua abierit in pulue-rem, tamen vltimo die redituram esse ad vitam, propter Spiritum Christi qui habitat in nobis. Tum verò quidquid hîc interim patimur eius causa, Christum abstersurum esse omnem lacrymam ab oculis nostris: & nos propter illum fruituros esse æterna vita, & semper futuros cum illo in gloria, Amen.

Istæ sunt horribiles illæ hæreses, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Christum potius, in Apostolos, in sanctos patres his intendenda fuit. Nam ab illis ista nõ tantùm profecta sed etiam constituta sunt: nisi isti fortè velint dicere, quod etiam fortasse dicent, Christum non instituisse sacram communionem, vt inter fideles distribueretur: aut Apostolos Christi veteresque patres dixisse priuatas Missas in omnibus angulis templorum, modò denas,

modò

modò vicenas, vno die: aut Christum & Apostolos abegisse omnem plebem à sacramento sanguinis: aut id, quod ab ipsis hodie vbique fit, atque ita fit, vt eum condemnent pro hæretico, qui secus faciat, à Gelasio suo non appellari sacrilegium: aut non esse ista verba Ambrosij, Augustini, Gelasij, Theodoreti, Chrysostomi Origenis, panem & vinum in sacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in sacra mensa, esse panem: non desinere esse substantiam panis, & naturam vini: panis substantiam & naturam non mutari, aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in secessum ejici: aut Christum, Apostolos, & sanctos patres, non precatos esse ea lingua, quæ à populo intelligeretur: aut Christum vnica illa hostia, quam semel obtulit, non omnia perfeciſſe: aut illud sacrificium fuisse imperfectum, vt nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt, nisi

fortè

fortè malint hoc dicere, omne ius & fas esse conclusum in scrinio pectoris pontificij. quódque olim quidam ex eius assecłis, & parasitis non dubitauit dicere, illum posse dispensare contra apostolum, contra concilium, contra canones Apostolorum: & istis exemplis atque institutis & legibus Christi non teneri.

Dist. 36. Lector in Glossa. Dist. 81. presbyter.

Ista nos didicimus à Christo, ab Apostolis, & sanctis patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea caussa hodie ab antistite scilicet religionis, appellamur hæretici.

O Deũ immortalem, ergo Christus ipse, & Apostoli, & tot patres vnà omnes errauerunt? Ergo Origenes, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Gelasius, Theodoretus erant desertores fidei Catholicæ? Ergo tot Episcoporum & doctorum virorum tanta consensio nihil aliud erat quàm cõspiratio hæreticorum: Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quódque in illis

erat

erat catholicum, id nunc mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum est schismaticum? aut quod olim erat verum, nunc statim, quia istis non placet, erit falsum? Proferant ergo aliud Euangelium: aut causas ostendant, cur ista quæ tam diu in Ecclesia Dei publicè obseruata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit reuocari. Nos quidem illud verbum quod à Christo patefactú & ab Apostolis propagatum est, scimus & ad salutem nostram, & ad omnem veritatem propugnandam, & ad omnem hæresim conuincendam esse satis. Ex illo nos solo omne genus veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis reuocasse, condemnamus, & Arrianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Nouatianos, eósque vno verbo omnes, qui vel de Deo patre, vel de Christo, vel de sancto Spiritu, vel de vlla alia parte religionis Christianæ impiè senserunt, quia ab

Euangelio

Euangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & vsque ad inferorum portas detestamur: nec id solùm, sed etiam, si fortè erumpant vspiam, & sese prodant, eos legitimis & ciuilibus supplicijs seuerè & seriò coercemus.

Fatemur quidem nouas quasdam, & antea non auditas sectas, Anabaptistas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos statim ad exortum Euangelij extitisse. Verùm agimus Deo nostro gratias, satis iam orbis terrarum videt, nos nec peperisse, nec docuisse, nec aluisse ista monstra. Lege sodes, quisquis es, libros nostros: prostant vbique venales. Quid vnquá scriptum est à quoquam nostrorum hominum, quod posset apertè istorum fauere insaniæ? Imò nulla hodie regio ita libera est ab istis pestibus, atque illæ sunt, in quibus liberè & publicè docetur Euangelium. Quòd si rem ipsam attentè & rectè putare velint, magnum hoc argumentum est, esse

hanc

anc Euangelij veritatem, quam os docemus. Nam nec lolium facilè sine frumento nasci solet, nec palea sine grano. Statim ab Apostolorum ipsorum temporibus, cùm primùm propagaretur Euangelium, quis nescit quot hæreses vnà exortæ fuerint? Quis vnquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Valentinum, Secundum, Marcosium, Colorbasium, Heracleonem, Lucianum, Seuerum? Et quid istos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Augustinus plures etiam distinctas hæreses, quæ vnà creuerint cum Euangelio. Quid ergo? An Euangelium, quòd vnà cum illo hæreses nascerentur, non erat Euangelium? aut Christus ea causa non erat Christus?

Neque tamen apud nos, vti diximus, pullulat ista seges, qui publicè & liberè docemus Euangelium. Apud aduersarios nostros, in cæcitate ac tenebris istæ pestes exor-

exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt, vbi veritas tyrannide, sæuitiaque opprimitur, nec nisi in angulis & occultis congressionibus audiri potest. Faciant sanè periculum: dent cursum liberum Euangelio: luceat veritas Iesu Christi, & radios in omnes partes porrigat, statim videbunt vt nocturnem caliginem ad aspectum solis, ita istas vmbras ad lucem Euangelij protinus euanuisse. Nam nos quidem omnes illas hæreses, quas isti nos alere, & fouere calumniantur, illis interim sedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulsamus.

Quod autem dicunt nos in varias sectas abijsse, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neque adhuc potuisse satis inter nos ipsos de summa doctrinæ conuenire, Quid illi dixissent si primis illis temporibus Apostolorum, & sanctorum patrum extitissent? cùm alius diceret, Ego sum Pauli: alius, Ego sum Cephæ: alius, Ego sum Apollo: cùm Paulus

Petrum reprehenderet: cùm simultatis causſa Barnabas à Paulo diſcederet: cùm, vt auctor eſt Origenes, Chriſtiani in tot iam ſectiones diſtracti eſſent, vt nomen tantùm Chriſtianorum commune, aliud autem præterea nihil, Chriſtianorum ſimile retinerent: vtque Socrates ait, diſſenſionum & ſectarum cauſſa in theatris à populo publicè riderentur: cumque, vt ait Imperator Conſtantinus, tot eſſent diſſenſiones & rixæ in Eccleſia, vt ea calamitas videri poſſit omnem aliam ſuperiorem calamitatem ſuperaſſe: cùm Theophilus, Epiphanius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Chriſtiani, omnes patres, omnes catholici, acerbiſſimis atque etiam implacabilibus inter ſe contentionibus conflictarentur: cùm vt Nazianzenus ait, eiuſdem corporis membra inter ſe conſumerentur: cùm Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paſchate, non ita magnis de rebus ſcinderetur: cùm in omnibus concilijs

cilijs noua ſubinde ſymbola, & noua decreta cuderentur? Quid iſti tum dixiſſent? Ad quos ſe potiſſimum applicuiſſent? Quos fugiſſent? Cui Euangelio credidiſſent? Quos pro hæreticis: quos pro catholicis habuiſſent? Nunc duo tantùm nomina Lutherus & Zuinglius, quas iſtis tragœdias excitant! Vt quoniam illi duo de re aliqua non dum conſentiunt, idcirco vtrunque erraſſe, neutrum habuiſſe Euangelium, neutrum vere ac rectè docuiſſe arbitremur?

Verùm, ô Deus bone, quinam iſti tandem ſunt, qui diſſenſiones in nobis reprehendunt? An verò omnes iſti inter ſe conſentiunt? An ſinguli ſatis habent conſtitutum quid ſequantur? An inter illos nullæ vnquam diſſenſiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotiſtæ & Thomiſtæ de merito congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine: de Voto ſolenni & ſimplici, non melius inter ſe conueniunt? Cur Canoniſtæ auricularem confeſſionem de iure

re humano, & positiuo esse ai-
unt; scholastici contrà, de iure
diuino? Cur Albertus Pighius à
Caietano, Thomas à Lombardo,
Scotus à Thoma, Occanus a
Scoto, Allensis ab Occano, No-
minales à Realibus dissentiunt?
Vtque taceam tot dissensiones
fraterculorum, & monachorum,
quod alij in piscibus: alij in oleri-
bus: alij in calceis: alij in crepi-
dis: alij in linea veste: alij in la-
nea, sanctitatem constituunt: alij
albati, alij pullati: alij latius, alij
angustiùs rasi: alij soleati, alij nudi
pedes: alij cincti, alij discincti am-
bulant? Meminisse debent esse ali-
quos ex suis, qui dicant, Christi
corpus adesse in Cœna naturali-
ter: contrà ex ijsdem illis suis esse
alios qui negent: esse alios qui di-
cant, corpus Christi in sacra com-
munione dentibus nostris lacerari
& atteri, rursùs esse alios, qui ne-
gent: esse alios qui scribant corpus
Christi in eucharistia esse. Quantũ
esse alios contrà qui negent: esse
alios qui Christum diuina quadam
potentia:

Ser. Gardinerus in Sophistica Diaboli.
Richard. Faber. Recantatio Berengarij.
Scholæ, & Glossa. Guimundus De consecr. Dist. 2 Ego Beren.

Thomas. potentia : alios qui benedicendo, alios qui quinque conceptis verbis : alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant consecrasse. Esse alios qui in illis quinque verbis, Hoc, pronomine demonstratiuo putent panem triticeum : alios qui malint vagum quoddam indiuiduum indicari.

Gardinerus. Esse alios qui dicant canes & mures posse verè & reipsa comedere corpus Christi : esse alios qui id

De confecr. Dist. 2. Species. Glossa. constanter pernegent : esse alios qui dicant, accidentia ipsa panis viníque nutrire posse: esse alios qui dicant, redire substantiam. Quid plura ? Prolixum & permolestum esset omnia numerare. Ita vniuersa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipsos à quibus nata & profecta est, prorsus incerta, & controuersa est. Vix enim vnquam inter se conueniunt, nisi fortè, vt olim Pharisæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus contra Christum.

Eant ergo sanè, & pacem potiùs inter suos domi sanciant. Vni-

tas

quidem & consensio maximè
nuenit religioni. Non tamen est
certa & propria nota Ecclesiæ
Dei. Summa enim erat consensio
inter eos qui adorabant aureum
vitulum: & inter eos qui coniun-
vocibus in Seruatorem no-
strum Iesum Christum clamabant
Crucifige. Neque quia Corinthij
dissensionibus inter se laborabant,
aut quia Paulus à Petro, aut Bar-
nabas à Paulo, aut Christiani sta-
tim sub ipsis initijs Euangelij ali-
qua de re à se mutuò dissidebant,
idcirco nulla erat inter eos Eccle-
sia Dei. Illi quidem quos isti con-
meliæ caussa appellant Zuingli-
nos, & Lutheranos, re autem ve-
ra sunt vtrique Christiani, & in-
ter sese amici, ac fratres. Non de
principijs aut fundamentis religi-
onis nostræ, non de Deo, non de
Christo, non de sancto Spiritu,
non de ratione iustificationis, non
de æterna vita, tantùm de vna, nec
ea ita graui aut magna quæstione,
inter se dissentiunt. Nec despera-
mus, vel potius non dubitamus,

breui

breui fore concordiam : & si qui sunt, qui aliter sentiant quàm par est, positis aliquando affectionibus, & nominibus, Deum id illis esse patefacturum, vt re melius animaduersa atque explorata, quod olim in Calcedonensi concilio factum est, omnes dissensionũ causæ, & fibræ ab ipsis radicibus extirpentur, & ἀφυπνία sepeliantur sempiterna, Amen.

Grauissimum verò est, quòd nos dicunt esse homines impios, & omnem religionis curam abiecisse, quanquam non debet id multum nos mouere, quòd illi ipsi, à quibus obijcitur, sciunt contumelioſum & falsum esse. Nam Iustinus Martyr auctor est, cùm primùm Euangelium cœptum esset publicari, & Christi nomen patefieri, Christianos omnes dictos fuisse ἄθεους. Cumque Polycarpus staret pro iudicio, populus his vocibus incitauit Proconsulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Euangelium profiterentur, αἶρε τοὺς ἄθεους, hoc est, tolle

de

e medio istos homines impios,
ui Deum non habent. Non quòd
hristiani Deum reuera non ha- Euseb. l. 4.
erent, sed quòd saxa, & stipites,
uæ tum pro Dijs colebantur, non
dorarent. Verùm orbis terrarum
tis iam videt, quid nos nostríque
b istis, religionis, & vnius Dei no-
tri causſa perpessi simus. In carce-
es, in aquas, in ignes nos abiece-
unt, & in nostro sanguine volu-
ati sunt, non quòd aut adulteri
ssemus, aut latrones, aut homici-
æ, sed tantùm quòd agnoscere-
nus Euangelium Iesu Christi, &
peraremus in Deum vnum, quód-
que nimium, ô Deus bone, iustè,
eréque quereremur, traditio-
num inanissimarum causſa viola-
i ab istis legem Dei: & aduer-
arios nostros, qui scientes &
rudentes Dei iussa ita obstina-
è contemnerent, esse hostes E-
angelij, & inimicos crucis Chri-
sti.

Verùm isti cùm viderent do-
ctrinam nostram non posse rectè
accusari, maluerunt in mores no-

ſtros inuehere: nos omnia recte facta damnare; ad licentiam & libidinem fores aperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certè ea eſt ſempérque fuit hominum omnium etiam piorum & Chriſtianorum vita, vt ſemper etiam in optimis, & caſtiſſimis moribus tamen aliquid poſſes deſiderare: eáque propenſio omnium ad malum, eáque omnium procliuitas ad ſuſpicandum, vt quæ nec facta, nec cogitata vnquam fuerint, audiri tamen, & credi poſſint. Vtque in candidiſſima veſte facilè exigua notatur labes, ita in vita candidiſſima, facilè leuiſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos aut eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Euangelij, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula vlla rugáque viuere: aut iſtos vel ita cæcos, vt ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſſimam rimam animaduertere: vel ita candidos, vt quidquam velint in meliorem partem interpretari: vel ita

ingenuos

ingenuos, vt oculos suos velint in se reflectere, & mores nostros de suis moirbus æstimare. Quòd si rem ipsam ab initijs velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorum fuisse homines Christianos propter quos nomen Domini blasphemaretur, & malè audiret inter Gentes.

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius, multos postquam ad Christianam religionem accessissent, euasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui temporis. Disciplinam, inquit, quam Apostoli tradiderāt, otium iam & pax longa corruperat. Studebant augēdo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis antè fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. De lapsis.

Non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina.

Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tempore! Gentes agimus sub nomine Christi.

Postremò ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miserabili statu suorum temporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, nostrorum caussa, odio iam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam iam facti sumus non solum angelis & hominibus, sed etiam omnibus impijs. Hoc loco erat Ecclesia Dei, cùm primùm lucere cœpisset Euangelium, cùm nondum rabies tyrannorum refrixisset, aut gladios à Christianorum hominum ceruicibus ablatus esset. Scilicet, non est nouum homines, esse homines, etiamsi appellentur Christiani.

Sed isti cùm ita odiosè nos accusant, nihilne interim de se cogitant? An illi quibus tam procul spectare, & quid in Germania, quidque in Anglia agatur videre otium

tium est, aut obliti sunt, aut videre non possunt quid agatur Romę? An nos ab illis accusamur, de quorum vita nemo potest satis honestè & verecundè cõmemorare? Nos quidem non sumimus id nobis hoc tempore, vt ea quæ vnà cum ipsis sepulta esse oportebat, in lucem & in conspectum proferamus. Non est id religionis, non est verecundiæ, non est pudoris nostri. Ille tamen qui se Christi vicarium & Ecclesiæ caput dici iubet, qui audit ista Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea sint, facilè potest cum animo suo cogitare. Redeat enim illi sanè in memoriam: cogitet Canonistas illos suos esse, qui populum docuerunt simplicem fornicationem non esse peccatum: quasi illam doctrinam ex Mitione comico didicissent: Non est peccatum, mihi crede, adolescentulum scortari. Cogitet, suos illos esse, qui decreuerunt, sacerdotem fornicationis caussa non esse summouendum. Meminerit Car-

3. Quæst. 7. lata Extra. de Bigamis. Quia circa.

dinalem Campegium, Albertum Pighium, aliosque complures suos docuisse, sacerdotem illum multò sanctiùs & castiùs viuere, qui alat concubinam, quàm qui vxorem habeat in matrimonio. Nondum ille, spero, oblitus est, multa esse Romæ publicarum meretricum millia, & se ex illis in singulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliuisci non potest, se Romæ lenocinium publicè exercere, & de fœdissima mercede fœdè ac nequiter deliciari. An omnia tum Romę satis aut salua aut sancta erant, cùm Iohanna fœmina integræ ætatis magis quàm vitæ, esset Papa, & se gereret pro capite Ecclesiæ, & cùm se biennium totum in illa sancta sede aliorum libidini exposuisset, postremò in lustranda Ciuitate, inspectantibus Cardinalibus & Episcopis, palám pareret in publico?

Statua eiusdem fœminæ parturientis adhuc Romæ est.

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim iam illud Romæ & publicum,

um, & non inutile peccatum est. Meretrices enim ibi iam sedent, non vt olim extra Ciuitatem, obnupto & obuoluto capite, sed in Palatijs habitant: per forum vagantur aperta fronte, quasi id non tantùm liceat, sed etiam laudi esse debeat. Quid plura? Illorum iam libidines terrarum orbi sunt satis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipsóque adeò Pontifice liberè & verè scribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui scripsit opusculum Tripartitum, quod adiunctum est ad concilium Lateranense: Tantus, inquit, hodie est luxus, non tantùm in clericis & sacerdotibus, sed etiam in prælatis & episcopis, vt horribile sit auditu.

Genesis 38.

In concilio dilectorum Cardinalium, to. 3.

De consideratione ad Eugenium

Atqui ista non tantùm vsitata sunt, & ea causa consuetudinis & temporis gratia approbata, vt cætera sunt istorum ferè omnia, sed etiam antiqua iam & putida. Quis enim non audiuit quid Petrus

trus Aloisius, Pauli tertij filius designarit in Cosmum Cherium episcopum Fanensem? quid Ioannes Casa Archiepiscopus Beneuentanus, Legatus Pontificis apud Venetos, scripserit de horrendo scelere, & quod ne fando quidem audiri debeat, id verbis spurcissimis & scelerata eloquentia commendarit? Quis non audiuit Alphonsum Diazium Hispanum, cùm ea gratia Roma missus fuisset in Germaniam, innocentissimum & sanctissimum virum Ioannem Diazium fratrem suum, tantùm quòd amplexus esset Euangelium Iesu Christi, & Romam redire nollet, nefariè atque impiè interfecisse? Sed ista, inquient, in Repub. optimè constituta, etiam inuitis magistratibus, possunt interdum accidere: & bonis legibus vindicantur.

Esto sanè. Sed quibus bonis legibus animaduersum est in istas pestes? Petrus Aloisius cùm ea flagitia, quæ diximus, designasset, semper fuit in sinu atque in delicijs

cijs apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animaduerteretur bonis legibus. Ioannes Caſa Archiepiſcopus Benecuentanus adhuc viuit: imò etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu viuit. Occiderunt fratrum noſtrorum infinitos numeros, tantùm quòd verè ac purè crederent in Ieſum Chriſtum. At ex illo tanto numero meretricum, ſcortatorum, adulterorum, quem vnquam, non dico, occiderunt, ſed aut excommunicauerunt, aut omnino attigerunt? An verò, libidines, adulteria, lenocinia, ſcortationes, parricidia, inceſtus, & alia nequiora Romę peccata non ſunt? Aut ſi ſunt in vrbe Roma, in arce ſanctitatis, à vicario Chriſti, á ſucceſſore Petri, à ſanctiſſimo patre ita facilè & leuiter, quaſi peccata non ſint, ferri poſſunt?

O ſancti Scribæ & Phariſæi, quibus iſta ſanctitas nota non fuit! O ſanctitatem & fidem Catholicam!

licam ! Non ista Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publicè exercuerunt: non illi vectigal & censum à meretricibus exegerunt: non illi adulteros & parricidas palàm & impunè tolerarunt: non eos in sinum, non in concilium, non in familiam, non in Christianorum hominum cœtum receperunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultius multò fuit, vt prius vel approbarent hominibus, vel certè occultiùs aliquantò tegerent vitam suam.

Nam nos quidem vtimur priscis & auitis legibus, & quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam diligenter & serió administramus: Prostribula quidem meretricum & concubinarum aut scortatorum greges non habemus: nec adulteria matrimonijs anteponimus, nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus stipendia colli-

colligimus: nec inceſta, & flagitioſas libidines, nec Aloiſios, nec Caſas, nec Diazios parricidas impunè ferimus. Nam ſi iſta nobis placuiſſent, nihil opus erat, vt ab iſtorum ſocietate vbi ea vigent & habentur in precio, diſcederemus, & ea cauſſa in odia hominum, & in certiſſima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non ita multos menſes Romæ in carcere aliquot fratres Auguſtinianos, & complures Epiſcopos, & magnum numerum aliorum piorum hominum religionis cauſſa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæſtiones: nihil reliquit, intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot ſcortatores, quot adulteros, quot inceſtos inuenire? Sit Deo noſtro gratia: etſi illi non ſumus, quos eſſe oportebat, quóſque profitemur, tamen, quicunque ſumus, ſi cum iſtis conferamur, vel vita noſtra atque innocentia, facilè has calumnias refutabit. Nos enim non tantùm libris & concionibus, ſed

etiam

etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & rectè factorum cohortamur. Euangelium, docemus non esse ostentationem scientiæ, sed legem vitæ: ytque Tertullianus ait, Christianum hominem non loqui magnificè oportere, sed magnificè viuere: nec auditores, sed factores legis iustificari apud Deum. Ad hęc omnia hoc etiam solent addere, idque omni conuitiorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia euertere, leges rescindere, possessiones dissipare, regna ad popularem statum reuocare, sursum deorsum omnia confundere: breuiter in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammauerunt animos principum, vt illi in herba extinguerent lucem Euangelij, priusque illud odisse inciperent, quàm nosse possent: vtque magistratus, quoties aliquem videret nostrum, toties se putaret hostem videre suum!

In Apologetico. 45.

Tertullian. in Apolog. 1. 2. & 3.

num?

Moleſtum quidem nobis eſſet ita odiosè accuſari grauiſſimo crimine maieſtatis, niſi ſciremus Chriſtum ipſum aliquando, & Apoſtolos, & infinitos alios homines pios, & Chriſtianos, vocatos fuiſſe in inuidian, eodem ferè crimine. Nam Chriſtus quidem, quàm docuiſſet dandum eſſe Cæſari, quod eſſet Cæſaris, tamen accuſatus eſt ſeditionis, quòd res nouas moliri, & regnum appetere diceretur: itaque occlamatum eſt pro tribunalibus publicè aduerſus eum: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Et Apoſtoli quamuis ſemper & conſtanter docuiſſent obtemperandum eſſe magiſtratibus: omnem animam ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubditam: idque non tantum propter iram & vindictam, ſed etiam propter conſcientiam: tamen dicti ſunt commouere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. Amanus hoc maximè pacto, genus & nomen Iudæorum adduxit Heſter.

adduxit in odium apud regem Assuerum, quòd illos diceret esse populum rebellem & contumacem, & principum edicta & iussa contemnere. Impius Rex Achabbus, Eliæ Prophetæ Dei: Tu, inquit, conturbas Israel. Amasias sacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam, accusat Amos Prophetam conspirationis. Ecce, inquit, Amos coniurationem fecit contra te, in medio domus Israel. Breuiter Tertullianus ait, aduersus omnes Christianos hanc suo tempore accusationem fuisse publicã: esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

3. Reg. 18.

Amos. 7.

In Apologet. ca. 37.

Quare si nunc quoque veritas malè audiat, &, eadem cùm sit, ijsdem nunc contumelijs afficiatur, quibus affecta est olim, & id molestum & ingratum est, nouum tamen aut insolens videri non potest.

Facilè istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia grauiora in nos confingere, cùm in medijs illis tenebris exoriri primum

mùm cœpisset & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis: cùm Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primùm accessissent ad Euangelium: cùm & res adhuc noua esset, & euentus incertus, & animi hominum suspensi atq; attoniti, & aures apertę ad calumnias, & nullũ in nos tam graue flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius nouitatem, atque insolentiam, facilè à populo crederetur. Ita enim veteres hostes Euangelij, Symmachus, Celsus, Iulianus, Porphyrius, olim aggressi sunt accusare omnes Christianos seditionis, & maiestatis, antequam aut princeps, aut populus, quinam illi Christiani essent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, scire possent. Nunc verò postquam etiam hostes nostri videns & negare non possunt, nos semper omnibus dictis nostris, scriptísque diligenter admonuisse populum

officij

officij sui, vt principibus suis & magistratibus, quamuis impijs, obtemperarent, idque & vsus ipse & experientia satis docet, & omnium hominum quicunque atque vbicunque sunt, oculi vident & contestantur : putidum erat ista objcere, & cùm noua & recentia crimina nulla essent, obsoletis tantùm mendacijs nobis inuidiam facere voluisse.

Agimus enim Deo nostro, cuius hæc solius causa est, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, rebusp. quæ ad Euangelium accesserunt, nullum vnquam adhuc huiusmodi exemplum extitisse. Nullum enim nos regnum euertimus: Nullius ditionem aut iura minuimus : Rempub. nullam turbauimus. Manent adhuc suo loco, & auita dignitate reges Angliæ nostræ, Daniæ, Suetiæ : Duces Saxoniæ : Comites Palatini : Marchiones Brandeburgici : Lantgrauij Hessiæ : Respub. Heluetiorum, & Rhetorum: & liberæ ciuitates, Argentina, Basilea, Francofordia, Vlma,

Vlma, Augusta, Norinberga, omnes eodem iure, eodemque statu quo fuerunt anteà: vel potiùs, quia propter Euangelium populum habent obsequentiorem, multò meliore. Eant sanè in illa loca, vbi nunc Dei beneficio auditur Euangelium, vbi plus maiestatis? vbi minus fastus & tyrannidis? vbi princeps magis colitur? vbi populus minus tumultuatur? vbi vnquam fuit publica res, vbi Ecclesia tranquillior?

At Rustici, inquies, à principio huius doctrinæ passim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Esto. At in illos promulgator huius doctrinæ Martinus Lutherus vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eósque ad pacem & ad obedientiam reuocauit.

Quod autem obijci solet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato statu Heluetiorum, & interfecto duce Austriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum est id, vti ex omnibus

nibus hiſtorijs ſatis conſtat, ante annos ducentos ſexaginta, ſub Bonifacio octauo, cùm maximè vigeret poteſtas Pontificum, ducentos circiter annos, antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Euangelium, aut omnino natus eſſet. Ex eo verò tempore ſemper illi omnia pacata, & tranquilla habuerunt, non tantum ab hoſte externo, ſed etiam à tumultu inteſtino.

Quòd ſi peccatum fuit patriam ſuam ab externa dominatione, præſertim cùm inſolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare, tamen vel nos alienis, vel illos aliis criminibus onerare, & iniquum, & abſurdum eſt.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Epiſcopus accuſabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obſequi magiſtratibus? Aut omninò rationem maieſtatis habet vllam? Cur ergo nunc ille, quod nullus veterum Epiſcoporum Romanorum vnquam fecit, quaſi omnes

reges

reges & principes, quicunque atque vbicunque sint, velit esse seruos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se iactat esse regem regum, & habere ius regum in subditos? August. Steuchus. Anton. de Rotellis.

Cur omnes imperatores & monarchas, iureiurando adigit in verba sua? Cur maiestatem imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur, idque ea maximè caussa, quòd deus duo lumina in cælo fecerit: quodque cælũ & terra non in duobus principijs, sed in vno principio creata fuerint? Cur ille, eiusque sectatores, Anabaptistarum & Libertinorum more, quo licentiùs & securiùs grassarentur, iugum excussserunt, & se ab omni ciuili potestate exemerunt? De Maior. & obed. solit. De maior. & obed. Vnam sanctam.

Cur ille legatos suos, hoc est, callidissimos exploratores, habet tanquam in insidijs, in aulis, in concilijs, in cubiculis regum omnium? Cur ille, vbi visum est, principes Christianos inter se committit,

mittit, & pro sua libidine turbat seditionibus orbem terrarum? Cur proscribit & pro Ethnico & Pagano haberi vult, si quis princeps Christianus ab imperio suo discesserit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, si quis quacunque ratione interficiat hostem suum? An ille conseruat imperia & regna, aut omnino consultum cupit otio publico? Ignoscere nobis debes, pie lector, si ista videmur acriùs & vehementiùs agere, quàm deceat homines theologos. Tanta enim est rei indignitas, tantaque in Pontifice, tamque impotens libido dominandi, vt alijs verbis, aut tranquilliùs proponi non possit. Ille enim in publico concilio ausus est dicere, omne ius regum omnium à se pendere. Ille ambitioni, & regnandi caussa distraxit Romanum Imperium, & commouit, ac lacerauit orbem Christianum. Ille Romanos atque Italos, seque adeò ipsum iureiurando, quo Imperatori Græco obstringebatur, perfidè liberauit, & subditos ad defectionem

Clement. 5. in Concil. Viennensi. Leo Papa.

tionem ſollicitauit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam euocauit: & eum nouo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem Chilperichum, non malum principem, tantùm quòd ipſi non placeret, de regno deiecit, & in eius locum Pipinum ſurrogauit. Ille, eiecto, ſi id efficere potuiſſet, Philippo Pulchro rege, decreuit atq; adiudicauit regnum Galliæ Alberto Regi Romanorũ. Ille florentiſſimæ ciuitatis, & Reipublicæ Florentiæ patriæ ſuæ opes fregit, eámq; è libero & tranquillo ſtatu, vnius libidini in manũ tradidit. Ille cohortatione ſua effecit, vt tota Subaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum rege Franciſco miſerè diſcerperetur, & infelici Duci, vix vna ciuitas quò ſe reciperet, relinqueretur.

Zacharias Papa.

Clemens Papa 7.

Idem Clemens.

Tædet exemplorum, & moleſtum eſſet omnia Romanorum Pontificum egregiè facta commemorare. Quarum, obſecro, partium erant illi, qui Henricum ſeptimum

timum Imperatorem veneno ſuſtuleruntin Euchariſtia?Qui victorem Papam in ſacro calice ? Qui Ioannem noſtram Regem Angliæ in menſario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certè, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie ſummos reges & monarchas admittit ad oſcula beatorum pedum ? Quis imperatorem iubet ſibi aſtare ad frenum : & Gallorum Regem ad ferrum illud penſile quo in equum aſcenditur ? Quis Franciſcum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abiecit ſub menſam ſuam, vt oſſa liguriret inter canes ? Quis Imperatori Henrico Sexto, Romæ diadema non manu, ſed pede impoſuit: & eodem pede rurſus deiecit,atque etiam addidit, habere ſe poteſtatem & creandi Imperatores,& ſummouendi? Quis Henricum filium armauit in Imperatorem Henricum quartum patrem ſuum: effecitque vt pater à filio

Sabellicus.

Cœleſtinus Papa.

Hildebrandus Papa.

ſuo

ſuo caperetur, & detonſus atque ignominosè habitus, conijceretur in monaſterium, & inedia, ac mœrore contabeſceret? Quis cervices Imperatoris Friderici ſubiecit fœdum in modum pedibus ſuis? & quaſi id non eſſet ſatis, addidit etiam inſuper ex Pſalmis Dauidis, Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, conculcabis leonem & draconem: quale exemplum ſpretæ & contemptæ maieſtatis, nunquam anteà vlla memoria auditum fuerat: niſi fortè vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Perſarum? Alexand. 3.

Omnes iſti fuerunt Papæ: omnes ſucceſſores Petri: omnes ſanctiſſimi, quorum ſingulas voces ſingula nobis oporteat eſſe Euangelia.

Si nos rei ſumus maieſtatis, qui principes noſtros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per verbum Dei fas eſt, deferimus, qui pro illis precamur, quid ergo iſti ſunt, qui non tantùm hæc fecerunt

runt omnia, quæ diximus, sed etiã ea quasi optimè facta comprobarunt? An verò illi aut ad hunc modum docent populũ reuereri magistratũ, aut satis verecundè possunt nos tanquam homines seditiosos, & perturbatores pacis publicæ, & maiestatis contemptores accusare? Nam nos quidem nec iugum excutimus, nec regna mouemus, nec reges aut facimus, aut deijcimus, nec imperia trãsferimus, nec regibus nostris venena propinamus, nec illis pedes osculandos porrigimus, nec pedibus nostris illorum ceruicibus insultamus. Hæc potiùs est professio, hęc est doctrina nostra: omnem animam, quæcunque tandem ea sit, siue sit monachus, siue euangelista, siue propheta, siue apostolus, oportere regibus & magistratibus esse subditam: & pontificem adeò ipsum, nisi euangelistis, nisi prophetis, nisi apostolis maior videri velit, quod veteres episcopi Romani meliorib. temporibus semper fecerũt, oportere Imperatorem dominum suum

Chrysostomus 13. ad Roman.

Gregorius sæpe in epi.

&

& agnoscere, & appellare. Nos publicè docemus, ita obtemperandum esse principibus, tanquam hominibus à Deo missis: quique illis resistit, illum Dei ordinationi resistere. Hæc sunt instituta nostra: hæc in libris, hæc in concionibus nostris: hæc in moribus, & modestia populi nostri elucescunt.

Illud verò, quòd nos dicunt discessisse ab vnitate Ecclesiæ catholicæ, non tantùm est odiosum, sed etiam, etsi verum non est, tamen speciem aliquam & similitudinem habet veri. Apud populum verò & imperitam multitudinem, non tantùm vera, & certa fidem faciunt, sed etiam si quæ sunt, quæ videri possint verisimilia. Itaque videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non suppeterent, semper verisimilibus pugnauisse, vt qui rem ipsam penitus intueri non possent, specie saltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quòd veteres Christiani, patres nostri, cùm preces Deo adhibe-

Tertul in Apolog. ca. 39.

rent, ad Orientem solem conuerterentur, erant qui dicerent, eos Solem venerari, & habere pro Deo. Cúmque illi dicerẽt se, quod ad æternam & immortalem vitam attinet, non aliunde viuere, quàm de carne & sanguine eius Agni, qui non haberet labem, hoc est, seruatoris nostri Iesu Christi: inuidi & inimici crucis Christi, quibus id tantum erat curæ, vt religio Christiana quacunq; ratione malè audiret, persuaserunt populo, esse eos homines impios, mactare humanas hostias, & sanguinem humanum bibere. Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem esse nec fœminam, nec omnino, quod ad iustitiam adipiscendam attinet, distinctionem esse vllam personarum, séque omnes inter se sorores fratrésque salutarent: non deerant, qui calumniarẽtur, Christianos nullum habere inter se discrimen aut ætatis, aut generis: sed omnes bestiarum ritu promiscuè inter se concumbere. Et cùm precationis & Euangelij audiendi

Tertul. in Apolog. ca. 7. & 9.

Idem ca. 39.

causſa

cauſſa ſæpe inter ſe in crypta, & abdita quædam loca conuenirent, quòd idem interdum ab hominibus coniuratis ſoleret fieri, rumores publicè ſpargebantur eos conſpirare inter ſe, & habere conſilia vel de occidendis magiſtratibus, vel de euertenda Repub. Quodque ad agitanda ſacra myſteria de inſtituto Chriſti, adhiberent panem & vinum, putabantur à multis non Chriſtum colere, ſed Bacchum & Cererem: quòd illa numina ab Ethnicis hominibus profana ſuperſtitione, ſimili ritu, pane & vino colerentur. Auguſtinus.

Credebantur iſta à multis, non quòd vera eſſent (quid enim eſſe poſſet minus?) ſed quòd eſſent veriſimilia, & ſpecie aliqua veri poſſent fallere.

Ita iſti nos calumniantur eſſe hæreticos, ab Eccleſia & Chriſti cõmunione diſceſſiſſe: non quòd iſta vera eſſe credant (neque enim id illis curæ eſt) ſed quòd ea hominibus imperitis, poſſint aliqua fortè ratione videri vera. Nos

enim discessimus, non vt hæretici solent, ab Ecclesia Christi, sed quòd omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen isti mirificè triumphant, illam esse Ecclesiam: illam esse sponsam Christi: illam esse columnam veritatis: illam esse Arcam Noë, extra quam nulla salus sperari possit. Nos verò discessionem fecisse: Christi tunicam laceràsse: à corpore Christi auulsos esse, & à fide catholica defeciisse. Cùmque nihil relinquant indictum, quod in nos, quamuis falsò & calumniosè, dici possit, hoc tamen vnum non possunt dicere: nos vel à verbo Dei, vel ab Apostolis Christi, vel à primitiua Ecclesia desciuisse.

Atqui nos Christi, & Apostolorum, & sanctorum patrum, primitiuam Ecclesiam, semper iudicauimus esse catholicam: nec eam dubitamus arcam Noë, sponsam Christi, columnam & firmamentam veritatis appellare: aut in ea omnem salutis nostræ rationem collocare.

collocare.

Odiosum quidé est, à societate, cui assueueris, discedere, maximè verò illorum hominum, qui quamuis non sint, tamen videantur saltem, atque appellentur Christiani. Et certè nos istorum Ecclesiam, qualiscunque tandem ea nunc est, vel nominis ipsius caussa, vel quòd in ea Euangelium Iesu Christi aliquando verè, ac purè illustratum fuerit, non ita contemninus: nec ab ea nisi necessariò, & perinuiti discessionem feciſſemus. Sed quid si in Ecclesia Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit, stet palam in loco sancti? Quid si arcam Noè prædo aliquis, aut pirata occupet? Certè isti, quoties Ecclesiam nobis prædicant, se ipsos solos eam faciunt: & omnes illos titulos sibi ipsis adscribunt: atque ita triumphant, vt olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templum Domini: aut vt Pharisæi & Scribæ, cùm iactarent se esse filios Abrahami. Ioan. 8.

Ita inani ſplendore imponunt ſimplicibus, noſque nomine ipſo Eccleſiæ quærunt obruere: vt ſi latro, occupata domo aliqua aliena, & vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam poſtea adſcribat ſibi, & herilem filium de poſſeſſione deijciat: aut ſi Antichriſtus, poſtquam occupabit templũ Dei, dicat poſtea illud iam eſſe ſuum, & nihil ad Chriſtum pertinere. Nam iſti quidem cùm in Eccleſia Dei nihil Eccleſiæ ſimile reliquerint, Eccleſiæ tamen patroni & propugnatores videri volunt: proſus vt Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis, & inſanis ſumptibus ærarium funditus effudiſſet. Nihil autem vnquam tam impium aut abſurdum fuit, quin Eccleſiæ nomine facilè tegi & defendi poſſet. Faciunt enim etiam Veſpæ fauos & impij cœtus habent ſimiles Eccleſiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, ſunt ſtatim populus Dei: nec quicunque ſunt ex patre

re Israële, sunt omnes Israëlitæ. Hæretici Arriani se solos iactabant esse catholicos: cæteros omnes modò Ambrosianos, modò Athanasianos, modò Ioannitas appellabant. Nestorius, vt ait Theodoretus, cum esset hæreticus, tamẽ tegebat se τῆς ὀρθοδοξίας σχήματι, hoc est, specie quadam, ac velo orthodoxæ fidei. Ebion quãuis sentiret cum Samaritanis, tamen, vt Epiphanius ait, appellari volebat Christianus. Mahometani hodie, quamuis eos ex omnibus historijs satis constet, idq; ipsi negare non possint, ab Agara ancilla ducere originem, tamen quasi oriundi sint à Sara muliere libera, & vxore Abrahami, nominis ipsius & stirpis caussa, malunt appellari Saraceni. Augustin. Epi. 48. ad Vincen.

Ita Pseudoprophetæ omnium temporum qui sese Prophetis Dei, qui Esaiæ, qui Hieremiæ, qui Christo, qui Apostolis opponebant, nihil vnquam æquè crepabant, atq; nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de caussa ita acerbè lacerabant,

aut perfugas & apostatas appellabant, quam quòd à sua societate discessissent, & instituta maiorum non obseruarent. Quòd si nos hominum tantúm illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, iudicium sequi, aliud autem nihil, nec Deum, nec eius verbum spectare volumus, negari prorsus non potest, apostolos, quòd à pontificibus & sacerdotibus, hoc est, ab Ecclesia catholica defecissent, & illis inuitis & reclamantibus, multa in religione innouassent, rectè fuisse ab illis, & secundum leges condemnatos. Itaque, vt Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuisse a Terra matre, antequam ab eo posset vinci: ita aduersarij nostri, ab ista matre sua, hoc est, ab ista inani specie atq; vmbra Ecclesiæ, quam præ se gerunt, leuandi sunt: alioqui non possunt cedere verbo Dei. Itaque Hieremias, Nolite, inquit, tantopere iactare, esse apud vos templum Domini: vana ea fiducia est. Sunt enim ista, inquit, verba mendacij. Et Angelus in

Apoca-

Apocalypsi: Dicunt, inquit, se Iudæos esse, at sunt Synagoga Satanæ. Et Christus cùm Pharisæi iactarint genus & sanguinem Abrahami: Vos, inquit, ex Diabolo patre estis: Abrahamum enim patrẽ non refertis. At si illis ita diceret: Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis, & ad euertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primùm liquidó & verè probasse oportuit: Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eamque vt hodie ab ipsis administratur, cum primitiua Christi, Apostolorum, & sanctorum patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse catholicam, conuenire. Nos quidem, si inscitiam, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum, si hominum inuenta, eáque sæpe pugnantia, cum sacris scripturis, iudicassemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis: aut si statuere potuissemus, verbum Dei, ad aliquot tantùm Ioan. 8.

annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari: aut omnino dicta & iussa Dei subijcienda esse voluntati humanæ, vt quidquid ille dicat aut iubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & iubeat, pro irrito & indicto habendum sit: si hæc in animum nostrum inducere potuissemus credere: fatemur nihil fuisse causſæ, cur istorum societatem relinqueremus. Quòd autem nunc fecimus, vt discederemus ab illa Ecclesia, cuius errores testati ac manifesti essent, quæque iam apertè discessisset à verbo Dei, neque tam ab ea, quàm ab eius erroribus, idque non turbulentè aut improbè, sed tranquillè ac modestè faceremus, nihil aut à Christo, aut ab Apostolis fecimus alienum. Neque enim ea est Ecclesia Dei quæ infuscari labe aliqua non possit, aut non interdum egeat instauratione: alioqui quid tot coitionibus & concilijs opus est, sine quibus, vt ait Ægidius, stare fides Christiana non potest? Quoties enim, inquit, concilia

In Latera. concil. sub. Iulio.

concilia intermittuntur, toties ecclesia à Christo derelinquitur. Aut si nihil periculi est, ne quid Ecclesia detrimenti accipat, quid opus est, vt nunc quidem est apud istos, inanibus nominibus Episcoporũ? Cur enim illi pastores appellantur, si oues nullæ sunt, quæ possint errare? Cur vigiles, si ciuitas nulla est, quæ possit prodi? Cur columnæ, si nihil est quod possit ruere? Statim ab initio rerum Ecclesia Dei cœpta est propagari, eaq; instructa cælesti verbo, quod Deus ipse tuderat ab ore suo: instructa sacris cæremonijs, instructa Spiritu Dei, instructa patriarchis & prophetis: atque ita continuata est ad ea vsque tempora, cùm Christus sese ostenderit in carne.

Sed, ò Deum immortalem, quoties ea interim, & quàm horribiliter, obscurata atque imminuta est! Vbi enim ea tum fuit, cùm omnis caro contaminasset viam suam super terram? Vbi ea fuit, cùm ex omni mortalium numero, octo tantùm essent homines, & ne illi quidem

quidem omnes casti, ac pij, quos Deus à communi clade, atque interitu vellet esse superstites? Cùm
3.Reg.19. Elias Propheta ita lugubriter & acerbè quereretur, se solum ex omni terrarum orbe relictum esse, qui Deum verè, & ritè coleret:
Esa.1. cumque Esaias diceret, Argentum populi Dei, hoc est, Ecclesiæ, factum esse scoriam: & ciuitatem eam, quæ aliquando fidelis fuerat, factam esse meretricem: & in ea à capite vsque ad calcem, in toto corpore nihil esse integrum: aut
Matt.21. cùm Christus diceret, Domum Dei à Pharisæis & Sacerdotibus factam esse speluncam latronum? Scilicet, Ecclesia vt ager frumentarius, nisi exaretur, nisi subigatur, nisi colatur, nisi curetur, pro tritico carduos, & lolium, & vrticas proferet. Itaque Deus subinde misit Prophetas & Apostolos, postremò etiam Christum suum, qui populum in viam reducerent, & Ecclesiam vacillantem in integrum instaurarent. Néue quis dicat hæc in lege tantùm, in vmbra

atque

tque in infantia contigiſſe, cùm
figuris & ceremonijs veritas tege-
retur, cùm nihil adhuc ad perfe-
ctum adductum eſſet, cùm lex non
in cordibus hominum, ſed in lapi-
dibus incideretur (etſi ridiculum
eſt illud quoque) idem enim om-
nino erat etiam tum Deus, idem
Spiritus, idem Chriſtus, eadem
fides, eadem doctrina, eadem
ſpes, eadem hæreditas, idem fœ-
dus, eadem vis verbi Dei. Et Eu- Lib. 1. c. 1.
ſebius ait: Omnes fideles vſque
ab Adamo, re quidem ipſa Chri-
ſtianos fuiſſe (quamuis non ita di-
cerentur) ne quis, inquam, ita di-
cat, Paulus Apoſtolus iam tum in
Euangelio, in perfectione, in luce,
ſimiles errores & lapſus deprehen-
dit, vt ad Galatas, quos iam antea
inſtituerat, neceſſe habuerit ita
ſcribere: Vereor ne inter vos fru-
ſtrà laborauerim, & vos fruſtra au-
diueritis Euangelium, Filioli mei,
quos iterum parturio, donec Chri-
ſtus formetur in vobis. Nam de
Corinthiorum Eccleſia, quam illa
fœdè fuerit inquinata, nihil eſt ne-

ceſſe

cesse dicere. Iam verò an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare, & labi non potest? Certè Christus tantò antè prædixit de Ecclesia sua, fore aliquando tempus, cùm desolatio staret in loco sancto. Et Paulus Antichristum ait, aliquando positurum esse tabernaculum suum in templo Dei: & futurum vt homines sanam doctrinam non sustinerent, sed in ipsa Ecclesia ad fabulas conuerterentur. Et Petrus, futuros ait, in Ecclesia Christi, magistros mendaciorum. Et Daniel Propheta, de vltimis temporibus Antichristi, Veritas, inquit, eo tempore prosternetur, & conculcabitur in terra. Et Christus, tantam ait fore calamitatem & confusionem rerum, vt etiam electi, si possit fieri, abducendi sint in errorem. Atque ista omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, sed in loco sancto, in templo Dei, in Ecclesia, in cœtu ac societate illorum, qui professuri sint nomen Christi,

Mat. 24.
2. Thes 2.
2. Tim. 4
2. Pet. 2.
Dan. 8.
Mat. 24.

Christi.

Et, quamuis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temerè patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, vt ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere, tamen multi etiam sæpe patres, viri docti & pij, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, etsi non lucem ita conspicuam & illustrem darent, tamen quasi scintillam aliquam, quam homines in tenebris notare possent, accenderent.

Certè Hilarius, cùm res adhuc incorruptæ quodammodo essent, & integræ, tamen, Malè, inquit, vos parietum amor cepit? malè Ecclesiam Dei in tectis, ædificijsque veneramini: malè sub ijs, pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est, in ijs Antichristum esse sessurum? Montes mihi, & syluæ, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut Contra Auxentium.

aut demersi Dei Spiritu, prophetabant.

Gregorius, quasi videret, atque animo prospiceret ruinam rerum, ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, qui primus omnium se nouo nomine salutari iusserat, vniuersalem Episcopum totius Ecclesiæ Christi, ita scripsit: Si Ecclesia pendebit ab vno, tota corruet. Et quis est, qui non hoc iam olim factum viderit? Iam olim Episcopus Romanus Ecclesiam totam à se vno pendere voluit: quare mirum non est, si ea iam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante annos quadringentos, nihil, inquit, iam integrum est in clero: supereſt vt reueletur homo peccati. Idem in conuersione D. Pauli: Videtur, inquit, iam cessasse persecutio: imò iam incipit persecutio ab illis, qui in Ecclesia primas obtinent: Amici tui & proximi tui, aduersus te appropinquarunt & steterunt: à planta pedis vsque ad verticem capitis, non est vlla sanitas. Egressa est iniquitas

In regiſtro Epiſtola ad Mauricium. Lib. 4. ep. 32.

tas à ſenioribus indicibus, vicarijs tuis, qui videntur regere populum tuum. Non poſſumus iam dicere, Vt eſt populus, ſic eſt ſacerdos, quoniam non ita eſt populus, vt ſacerdos. Heu, heu, Domine Deus: ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica: Omnes amici, omnes inimici, omnes neceſſarij, omnes aduerſarij, ſerui Chriſti, ſeruiunt Antichriſto. Ecce in pace mea amaritudo mea eſt amariſſima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cùm acri oratione perſtrinxiſſet miſerabilem ſtatum ſui temporis: iſti, inquit, tot errores, Antichriſtum requirunt. Serm. 33. In libello de Idiomate linguarum.

Gerſon queritur, ſuo tempore omnem vim ſacræ Theologiæ, ad ambitioſum certamen ingeniorum, & meram Sophiſticam fuiſſe reuocatam.

Fratres Lugdunenſes, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Eccleſiam, à qua tum vna, oracu-

la omnia petebantur, fidenter solebant affirmare, esse meretricem illam Babylonicam, de qua tam perspicuæ extent prædictiones in Apocalypsi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum auctoritatem apud istos leuem esse. Quid ergo, si illos testes aduoco, qui sosent ab ipsis adorari?

Platina. Quid si dico Adrianum Episcopum Romanum ingenuè confessum esse, omnia ista mala à Pontificio culmine cœpisse ruere?

Pighius in eo fatetur erratum esse, quòd in Missam, quam alioqui videri vult sacrosanctam, abusus complures inuecti sint. Gerson, quòd multitudine leuissimarum cæremoniarum vis omnis Spiritus sancti, quam in nobis vigere oportuit, & vera pietas sit extincta. Græcia tota atque Asia, quòd Pontifices Romani Purgatoriorum suorum, & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conscientijs attulerint, & illorum loculos expilauerint.

De Tyrannide verò Episcoporum

rum Romanorum & fastu Persico, vt alios taceamus, quos illi, quòd vitia sua liberè & ingenuè reprehendant, hostium fortasse suorum loco numerabunt, illi ipsi, qui Romæ, in Vrbe sancta, in oculis sanctissimi patris egerunt vitam, & omnia eius intima videre potuerunt, & nunquàm à catholica fide discesserunt, Laurentius Valla, Marsilius Patauinus, Franciscus Petrarcha, Hieronymus Sauanarola, Abbas Ioachimus, Baptista Mantuanus, & ante istos omnes, Bernardus Abbas, sæpe multumque conquesti sunt: ipsumque interdum Pontificem, verè ne, an falsò, nihil dicimus, certè non obscurè significabant esse Antichristum.

Neque verò est, quòd quisquam obijciat, fuisse illos Lutheri discipulos, aut Zuinglij. Extiterunt enim non tantùm annis, sed etiam seculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepsisse in Ecclesiam, eósque cupiebant

piebant emendatos. Et quid mirum, si Ecclesia erroribus abducta fuerit, illo præsertim tempore, cum nec Episcopus Romanus qui summæ rerum solus præerat, nec alius ferè quisquam aut officium suum faceret, aut omnino officium suum intelligeret? Vix enim est credibile, illis otiosis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiuisse perpetuò, aut fuisse otiosum. Quid enim illi interim fuerint, quàque fide curauerint domum Dei, vt nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non prælati, sed Pilati.

Hæc Bernardus de Pontifice, qui se summum appellabat, deque episcopis qui tum sedebant ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Ecclesia non discesserat: tamen Episcopos illos, qui tum erant, non

dibitauit

dubitauit seductores, impostores, Pilatos appellare. Iam verò cùm populus palàm seduceretur, & oculis hominum Christianorum imponeretur, & Pilatus sederet pro tribunalibus, & Christum Christique membra ferro flammæque adiudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Ecclesia Christi! Ex tot autem támq; crassis erroribus, quem vnquam isti errorem repurgauerunt? aut quem omnino errorem agnoscere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam isti suam esse affirmant vniuersam possessionem Ecclesiæ catholicæ, & nos quòd cum ipsis non sentiamus, appellant hæreticos, vide sanè, Ecclesia ista, quam tandem habeat notam, aut significationem Ecclesiæ Dei. Neque verò Dei Ecclesiam, si eam velis seriò & diligenter quærere, est adeò difficile deprehendere. Est enim excelso & illustri loco, in vertice montis posita, ædificata videlicet in fundamentis Apostolorum & Prophetarum.

Ibi

De vnitate Eccl. ca. 3. Cap. 4.

Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam: ibi decernamus causam nostram, vtque alibi idem ait, Ecclesia ex sacris & canonicis scripturis ostendenda est: quæque ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

Nescio tamen quo pacto reuerenti ánе, an conscientia, an desperatione victoriæ, vt latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt verbum Dei. Neque id sanè mirum. Vt enim cantharum aiunt in opobalsamo odoratissimo alioqui vnguento facillimè extingui atque emori: ita illi causam suam in verbo Dei, tanquam in veneno, extingui vident, & suffocari.

Itaque sacrosanctas scripturas, quas seruator noster Iesus Christus non tantùm in omni sermone vsurpauit, sed etiam ad extremum sanguine suo consignauit, quo populum ab illis, tanquam à re periculosa & noxia, minore negotio abigant, solent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare:

pellare : quod nobis quidem perinde videtur esse, ac si eas omnino nullas esse dicerent. Sed addunt etiam simile quoddam non aptissimum : eas esse quodammodo nasum cereum, posse fingi flectique in omnes modos, & omnium instituto inseruire. An Pontifex ista à suis dici nescit ? aut tales se habere patronos non intelligit? Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quam sanctè, quãque piè de hac re scribat Hosius quidam Polonus, vt ipse de se testatur, Episcopus, certè homo disertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortissimus propugnator eius caussæ. Mirabitur opinor hominem pium de illis vocibus, quas sciret profectas ab ore Dei, vel tam impiè sentire potuisse, vel tam contumeliosè scribere, ita præsertim, vt eam sententiam non suam vnius propriam videri vellet, sed illorum communem omnium.

Nos, inquit, ipsas scripturas, quarum tot iam non diuersas modò Hæc Hosius in lib. de expresso ver-

bo Dei, sed astutè, & sub alterius persona: quamuis & ipse alias eadem, in eodem etiam Libro, diuersis verbis affirmet.

dò, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facessere iubebimus, & Deum loquentem potius audiemus, quàm, vt ad egena ista elementa nos conuertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet legis & scripturæ peritum esse, sed à Deo doctum. Vanus est labor qui scripturis impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Hæc Hosius. Eodem prorsus Spiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marcio, quos aiunt solitos esse dicere, cùm sacras scripturas contemptim repudiarent, se multò & plura, & meliora scire, quàm aut Christus vnquam sciuisset aut Apostoli. Quid ergo hic dicam? O calumnia religionis! O præsides Ecclesiæ Christi! An hæc ea reuerentia vestra est, quam adhibetis verbo Dei? An nos sacras scripturas, quas D. Paulus ait diuinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrarit, in quibus Christi ipsius certissima vestigia impressa sint, quas omnes

sancti

sancti patres, quas Apostoli, quas Angeli, quas Christus ipse filius Dei cùm opus esset, pro testimonio citarit, an eas vos, quasi indignæ sint quę à vobis audiantur, facessere iubebitis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in scripturis clarissimè loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo vno, vt Paulus ait, reconciliamur Deo, quódque propheta Dauid ait, sanctum, & castum esse, & in omne tempus esse duraturum, egenum tantùm, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligenter scrutari, quodque in oculis assiduè habere iussit, omnem nostram operam dicetis frustra collocari? Et Christũ, Apostolósque, cùm hortarentur populum ad sacras literas, vt ex illis abundarent in omni sapientia, & scientia, voluisse hominibus fucum facere? Non est mirum, si isti nos, nostráque omnia contemnant, qui Deum ipsum, eiúsque oracula ita parui faciant. Insulsum tamen erat, vt nos læderent,

iniuriam eos tam grauem facere verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, cõburunt etiam sacrosanctas scripturas, vt olim impius rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus, easque hæreticorum libros appellare: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ caussa, in Iudæa fecit. Is enim, cùm esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Iudæorum, haberi tamen cuperet pro Iudæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetrauerat, sibi posteríque suis confirmaret, omnes genealogias, quæ apud illos in archiuis ab Abrahamo vsq; diligenter fuerant asseruatæ, & ex quibus facilè nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, iussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid superesset in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis. Ita prorsus isti, cum omnia sua, quasi ab apostolis, aut à Christo tradita, velint haberi

Eusebius.

haberi in precio, ne quid vſpiam ſuperſit, quod huiuſcemodi ſomnia, & mendacia poſſit coarguere, aut incendunt, aut populo interuertunt ſacras ſcripturas.

Rectè ſanè, & valde in iſtos apoſitè ſcribit Chryſoſtomus: Hæretici, inquit, claudunt ianuas veritati. Sciunt enim, ſi illæ pateant, Eccleſiam non fore ſuá. Et Theophylactus, Verbum, inquit, Dei eſt lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus, Sacra, inquit, ſcriptura hæreticorum fraudes & furta conuincit. Cur enim cælant, cur ſupprimunt Euangelium, quod Chriſtus de tecto ſonari voluit? Cur illud lumen abdunt ſub modiũ, quod ſtare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque inſcitiæ magis quàm cauſſæ bonitati confidunt? An putant, artes iam ſuas non videri? aut ſe nunc, quaſi Gygis annulũ habeant, poſſe ambulare inconſpicuos? Satis iam omnes, ſatis vident, quid ſit in illo ſcrinio pectoris Pontificij: vel hoc In opere imperfecto.

ipsum argumento esse potest, non rectè ab illis, non verè agi. Suspecta meritò videri debet ea causa, quę examen & lucem fugitat. Nam qui malè facit, vt Christus ait, quærit tenebras & odit lucem: animus bene sibi conscius vltrò venit in conspectum, vt opera, quæ à Deo profecta sunt, videri possint. Illi autem non vsque adeò cæci sunt, quin vt hoc satis videant, si scripturæ semel obtineant, actum esse statim de regno suo: vtque olim aiunt idola Dæmonum, à quibus omnia tum oracula petebantur, repentè obmutuisse ad aspectum Christi, cùm ille veniisset in terras; ita nunc omnes artes suas ad aspectum Euangelij statim esse ruituras. Antichristus enim non abijcitur, nisi claritate aduentus Christi.

Nos quidem, non vt isti solent, ad flammas confugimus, sed ad scripturas, nec illos ferro obsidemus, sed verbo Dei. Ex illo, vt Tertullianus ait, fidem alimus: ex illo spem erigimus: ex illo fiduciam

2. Thess. 2.

ciam firmamus. Scimus enim Euangelium Iesu Christi esse vim Dei ad salutem, & in illo esse æternam vitam: vtque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de cælo venientem audimus, si nos ab aliqua parte huius doctrinæ conetur auellere. Imò, vt vir sanctissimus Iustinus Martyr de se loquitur: ne Deo quidem ipsi fidem haberemus, si aliud nos doceret Euangelium. Nam quòd isti sacras scripturas, quasi mutas & inutiles missas faciunt, & ad Deum potius ipsum in Ecclesia, & in concilijs loquentem, hoc est, suos ipsorum sensus, & sententias prouocant, est ea ratio inueniendæ veritatis & admodum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse sæpe, qui iactent Spiritum sanctum. Atenim qui loquuntur de suo, falsò se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui à seipso, cùm loqueretur ex

lege & è prophetis: ita nunc si quid præter Euangelium nomine sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Vt enim Christus est impletio legis & Prophetarum: ita Spiritus est impletio Euangelij. Hæc Chrysostomus.

Isti verò quamuis non habeant sacras literas, habent tamen fortasse doctores veteres, & sanctos patres. Id enim semper magnificè iactauerunt, omnem antiquitatem, & perpetuum omnium temporum consensum à se facere. Nostra verò omnia noua esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certè in religionem Dei nihil grauius dici potest, quàm si ea accusetur nouitatis. Vt enim in Deo ipso, ita in eius cultu nihil oportet esse nouum. Nescimus tamen, quo pacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, vt quotiescunque Deus quasi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem suam, quamuis ea non tantùm antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab

impijs

impijs hominibus & hoſtibus, recens & noua diceretur. Impius & ſanguinarius vir Aman, vt Iudæos in odium abduceret, ſic eos apud regem Aſſuerum accuſauit: Habes hic, inquit, Rex, populum nouis quibuſdam vtentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem, & rebellem. Paulus etiam Athenis cùm primùm tradere cœpiſſet atque indicare Euangelium, dictus eſt nouorum Deorum, hoc eſt nouæ religionis annunciator. Et an non poſſumus, inquiunt, ex te ſcire, quæ ſit iſta noua doctrina? Et Celſus cùm ex profeſſo ſcriberet aduerſus Chriſtum, vt eius Euangelium nouitatis nomine per contemptum eluderet, An, inquit, poſt tot ſecula nunc tandem ſubijt Deum tam ſera recordatio? Euſebius etiam auctor eſt, Chriſtianam religionem ab initio contumeliæ cauſſa dictam fuiſſe νέαν καὶ ξένην, hoc eſt, peregrinam, & nouam. Ita iſti, noſtra omnia, vt peregrina & noua condemnant, ſua autem omnia quæcun-

que ea sunt, laudari volunt vt antiquissima, vt hodie magi, & malefici, quibus cum dijs inferis res est, dicere solent, se habere libros suos, atque omnia sacra & recondita mysteria ab Athanasio, à Cypriano, à Mose, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaële, quò ars illa excelsior, & diuinior iudicetur, quæ ab huiusmodi patronis & inuentoribus profecta sit. Ita isti, quò illa sua religio, quam ipsi sibi, idque non ita pridem pepererunt, vel stultis hominibus, vel parum quid agant, quídque agatur cogitantibus, faciliús & magis commendetur, eam solent dicere ad se ab Augustino, ab Hieronymo, à Chrysostomo, ab Ambrosio, ab Apostolis, à Christo ipso peruenisse.

Satis enim sciunt, nihil istis nominibus popularius esse, aut in vulgus gratius. Verùm, quid si ea, quæ isti noua videri volunt, inueniantur esse antiquissima? Rursus, quid si ea ferè omnia, quæ isti antiquitatis nomine tantopere prædicant,

dicant, vbi ea probè ac diligenter excussa fuerint, ad extremum inueniantur recentia & noua?

Profectò Iudæorum leges, & cæremoniæ, quamuis eas Amanus accusaret nouitatis, non poterant hominum cuiquam verè & rectè cogitanti videri nouæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamuis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis patribus discessisse, & nouam quandam religionem suo nomine inuexisse, tamen verè respondit: Si crederitis Mosi, crederetis mihi quoq;: Nam doctrina mea non est ita noua. Moses enim antiquissimus auctor, cui vos omnia tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus Euangelium Iesu Christi, etsi à multis nouum esse iudicetur, tamen habet, inquit, antiquissimum testimonium legis & Prophetarum. Nostra verò doctrina, quam rectius possimus Christi catholicam doctrinam appellare, ita non est noua, vt eam nobis antiquus dierum Deus &

pater domini noſtri Ieſu Chriſti, monumẽtis vetuſtiſſimis in Euangelio & in Prophetarum atque Apoſtolorum libris commẽdarit: eáque nunc noua nemini videri poſſit, niſi ſi cui aut Prophetarum fides, aut Euangelium, aut Chriſtus ipſe videatur nouus. Iſtorum verò religio, ſi ita antiqua & vetus eſt, vti eam ipſi videri volunt, cur vnam ab exemplis primitiuæ Eccleſiæ, ex antiquis patribus & concilijs veteribus non probant? Cur tam vetus cauſſa tamdiu deſerta iacet ſine patrono? Ferrum quidem, & flammam ſemper habuerunt ad manum: de concilijs verò antiquis, & patribus, magnum ſilentium. Atqui abſurdum erat ab iſtis ita cruentis & feris rationibus incipere, ſi potuiſſent alia argumenta leuiora & mitiora inueniri. Quòd ſi illi ita prorſus fidunt vetuſtati, & nihil ſimulant, cur ante non ita multos annos, Ioannes Clemens Anglus, aliquot folia vetuſtiſſimi patris & Græci Epiſcopi Theodoreti, in quibus

ille prespicuè ac luculenter docebat, naturam panis in Eucharistia non aboleri, cùm putaret nullum aliud exemplar posse vspiam inueniri, inspectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, lacerauit & abiect in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem patrem Augustinum rectè sensisse de peccato originis? aut de matrimonio, quod post votum nuncupatum sit initum, quod Augustinus asserit esse matrimonium, nec posse rescindi, illum errare, & falsum esse dicit, nec proba vti Dialectica? Cur nuper cùm excuderent veterem patrem Origenem in Euangelium Ioannis, sextum illud caput, vbi illum credibile, vel potiùs certum est, contra ipsos de Eucharistia multa tradidisse, integrum omiserunt: & librum mutilum potiùs quàm integrum, qui errores suos coargueret, dare maluerunt? An hoc est antiquitati confidere, antiquorum patrum scripta lacerare, supprimere, truncare, comburere? Operæprecium est vide-

Dist. 27. quidam. De bono viduitatis. cap. 10.

Caus. 27. q. 1. nuptiarum bonum. In controuersijs. Liber hodie circumfertur mutilus.

re,

re, quàm pulchrè isti cum illis patribus, quos iactare solent esse suos, de religione conueniant. Vetus concilium Elibertinum decreuit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus pater Epiphanius ait, esse horrendum nefas, & non ferendum flagitium, si quis vel pictam, quamuis Christi ipsius imaginē, excitet in templis Christianorum: isti imaginibus & statuis, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua, atque omnes angulos compleuerunt. Veteres patres, Origenes & Chrysostomus hortantur populum ad lectionem sacrarum literarum, vt libros coëmant, vt de rebus sacris inter se, vxores cum viris, parentes cum liberis domi disputent: isti scripturas condemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maximè possunt, arcent populum. Veteres patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, si quis fortè vouerit se velle viuere vitam cælibem, & postea viuat impurè, nec possit incendia cupiditatum cohibere,

Cap. 3.

Origenes in Leuiticum cap. 16.

Chrysost. in illat. primum hom. 2 in Ioan. hom. 31.

Epist. 11. lib. 1. Cont. Epharc. 61. De virginit. ante seruanda ad Demetriadem.

habere, satius esse dicunt, vt ducat vxorem, & sese caste gerat in matrimonio, atque illud ipsum matrimonium, vetus pater Augustinus, ratum & firmum esse iudicat, nec oportere reuocari: isti eum, qui se voto semel obstrinxerit, quantumuis vratur postea, quàtumuis scorteur, quatumuis flagitiosè & perdiè contaminetur, tamen illum non sinunt vxorem ducere: aut si fortè duxerit, tamen negant illud esse matrimonium: & satius multò ac sanctius esse docent concubinam aut scortum alere, quàm ita viuere. Augustinus vetus pater deplorebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus iam totum videbat hominum animos, & conscientias opprimi: isti, quasi illud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, vt nihil iam penè aliud in illorum templis, & sacris relictum sit. Vetus pater Augustinus negat fas esse, monachum ignauum in otio de-

Ad Ianuarium.

De opere monachorum.

cere: & specie ac simulatione sanctis, ex alieno viuere: & illum qui

qui ita viuat, vetus pater Apoll
nius ait, latroni esse similem: il
monachorum habent armenta
dicam, an greges, qui cùm profi
nihil agant, & ne simulent quide
aut præ se gerant speciem vlla
sanctitatis, tamen non tantùm
uant, sed etiam luxurientur
Can. 3. alieno. Vetus Concilium Rom
num decreuit, ne quis interfit
cris, quæ dicantur ab illo face
dote, quem certum sit, alere co
cubinam: isti & concubinas loca
mercede Sacerdotibus suis, &
illorum sacrilegia homines im
Can. 8. tos per vim adigunt. Veteres C
nones Apostolorum illum Ep
scopum, qui simul & ciuilem m
gistratum, & Ecclesiasticam fun
tionem obire velit, iubent abo
ficio summoueri: isti vtrunque m
gistratum & obeunt, & obire o
ninò volunt, vel potiùs alteru
quem ab illis maximè obiri opo
tuit, non attingunt: nemo tam
est qui illos iubeat summou
Vetus Concilium Gangrense
bet, ne quis ita distinguat fac
dot

dotem cælibem à marito, vt cælibatus cauſſa alterum putet altero ſanctiorem. Iſti eos ita diſtinguunt, vt à pio & probo viro qui vxorem duxerit, omnia ſua ſacra ſtatim putent profanari. Vetus Imperator Iuſtinianus, iuſſit in ſacro miniſterio omnia clara, & quàm maximè arguta & expreſſa voce pronunciari, vt fructus ex ea re aliquis ad populum redire poſſet: iſti ne quid populus intelligat, omnia ſua non tantùm obſcura & ſummiſſa voce, ſed etiam aliena, & Barbara lingua muſſitant. Vetus concilium Carthaginenſe iubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter ſcripturas Canonicas: iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia & inanes fabulas. Quòd ſi quis iſta infirma putat eſſe, ac leuia, quòd ab imperatoribus, & minutis quibuſdam Epiſcopis, & non ita plenis concilijs decreta fuerint, & Papæ magis auctoritate ac nomine delectatur, Iulius Papa diſertè vetat, ne ſacerdos,

In nouellis conſt. 23. & 146.

Tertium Carth. ca. 47.

De conſec. diſt. 2 Cum enim nemo.

cerdos, dum peragit ſacra myſteria, panem immergat in calicem: iſti contra decretum Iulij Papæ, panem diuidunt & immergunt. Clemens Papa negat fas eſſe Epiſcopo gerere vtrunque gladium: & ſi vtrunque, inquit, habere vis, & teiſpum decipies, & eos qui te audient. Iam Papa gladium vtrunque ſibi vindicat, & vtrunque gerit: quare minus mirum videri debet, ſi illud ſecurum ſit, quod Clemens ait, vt ille & ſeipſum deceperit, & illos qui cum audierint. Leo Papa in vno templo vnam tantùm ait, fas eſſe Miſſam dicere vno die. Iſti in vno templo quotidie, ſæpe denas, ſæpe vicenas, ſæpe tricenas, ſæpe etiam plures Miſſas dicunt, vt miſer ſpectator vix ſcire poſſit, quò ſe potiſſimùm debeat vertere. Gelaſius Papa, ſi quis diuidat Euchariſtiam, & cùm alteram partem ſuſcipiat, abſtineat ab altera, eum ait improbè facere, & ſacrilegium committere: iſti contra verbum Dei contraque Gelaſium Papam, alteram tantùm

tantum partem Euchariſtiæ populo dari iubent, & in ea re, ſacerdotes ſuos alligant ſacrilegio. Quòd ſi illi hæc omnia vſu iam ipſo antiquata eſſe dicent, & mortua, & nihil ad iſta tempora pertinere, tamen vt omnes intelligant, quæ fides iſtis hominibus habenda ſit, quáque ſpe concilia ab illis conuocentur, videamus paucis, quàm probè curent ea, quæ proximis iſtis annis, recèti adhuc memoria, in publico concilio legitimè indicto, ipſi ſanctè obſeruanda eſſe decreuerunt. In concilio proximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, ſancitum eſt communibus ſuffragijs omnium ordinum, ne cui vni committerentur duo ſacerdotia vno tempore. Vbi nunc eſt illa ſanctio? An ea quoq; tam citò antiquata eſt & mortua? Nam iſti quidem non tantùm duo ſacerdotia, ſed etiam complura ſæpe monaſteria, & Epiſcopatus modò binos, modò ternos, modò quaternos vni tribuunt, eique non tantùm indocto, ſed etiam ſæpe homini

homini militari. In eodem cõcilio decretum est, oportere omnes Episcopos docere Euangelium: isti neque docent, neque in pulpitum vnquam ascendunt, neque id putant quidquam ad munus suum pertinere. Quæ ergo est ista pompa vetustatis? Quid de priscorum patrum, quid de conciliorum nouorum veterúmq; nominibus gloriantur? Quid videri volũt niti auctoritate illorum, quos cũm visum est, pro libidine contemnunt? Sed gestit animus cum Pontifice potiùs ipso agere, & hæc illi coram in os dicere: Dic ergo nobis pie Pontifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi vni addictos esse gloriaris: ex omnibus patribus quis vnquam te vel summum Pontificem, vel vniuersalem Episcopum, vel caput Ecclesiæ appellauit? Quis tibi traditum esse dixit vtrumque gladium? Quis te habere auctoritatem & ius conuocandi concilia? Quis vniuersum mundum esse diœcesim tuam? Quis de tua plenitudine episcopos omnes

nes accipere ? Quis tibi datam esse omnem potestatem tam in cœlo, quàm in terra ? Quis te nec à regibus nec à toto clero, nec ab vniuerso populo posse iudicari ? Quis reges & imperatores, de iussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem ? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies maiorem esse maximis regibus ? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis patriarchis ? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatum & concretum ex Deo & homine ? Quis te vnum fontem esse omnis iuris ? Quis te imperium habere in purgatorium ? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei ? Quis te esse Regem regum, & Dominum dominantium vnquam dixit ? Possumus alia quoque eodem modo, ex omni numero veterum Episcoporum & patrum. Quis vnquam vnus te docuit, vel inspectante populo, Missam priuatam dicere, vel Eucha-

Dist. 9. Innocentij. De Maior. & inobed. solit.

In extrauag. Ioan. 22. c. Cùm inter nonnullos. In glossa final. In edit. impressa Parisijs, 1503.

Antonius de Rosellis.

chariſtiam ſupra caput attollere, qua in re omnis nunc religio tua continetur : vel Chriſti ſacramenta truncare, & contra eius inſtitutum, atque expreſſa verba altera parte populum fraudare ? vt que ſemel finem faciamus, ex omnibus patribus, quis vnus te docuit Chriſti ſanguinem, & ſanctorum martyrum merita diſpenſare, & indulgentias tuas, atque omnia ſpatia Purgatorij, ceu merces in foro vendere? Soliti ſunt iſti ſæpe reconditam quandam doctrinam ſuam, & multiplices variaſque lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid ſi poſſunt vt aliquid ſaltem legiſſe ac ſcire videantur. Clamarunt ſæpe fortiter in omnibus circulis, omnes partes religionis ſuæ antiquas eſſe, & non tantùm multitudine, ſed etiam conſenſu & continuatione omnium nationum, & temporum approbatas.

Oſtendant ergo aliquando antiquitatem iſtam ſuam : faciant, vt appareat iſta, quæ tantoperè prædicant

dicant esse tam latè propagata. Doceant omnes nationes Christianas in suam istam religionem cõcessisse : Sed fugiunt, vt iam antè diximus, à decretis ipsi suis : eáque quæ ante ita paucos annos ab ipsis in omnem æternitatem sancita erant, tam breui tempore rescinderunt. Quid ergo illis fidendum est in patribus, in veteribus concilijs, in verbis Dei? Non habent, ô Deus bone, non habent ea, quę se habere gloriantur ! non antiquitatem, non vniuersalitatem, nõ locorum, non temporum omnium consensum. Idque ipsi, etsi dissimulatum potiùs cuperent, tamen non ignorant : imò etiam interdum non obscurè confitentur. Itaque veterum conciliorũ & patrum sanctiones, aiunt eiusmodi esse, vt interdum mutari possint : aliis enim temporibus Ecclesiæ, alia atq; alia decreta conuenire. Atque ita sese abdunt sub nomine Ecclesiæ, & inani fuco miseris mortalibus illudunt. Et mirum est, aut ita cæcos esse homines, vt ista videre nõ

possint

possint: aut si videant, ita esse patientes, vt ea tam facilè, támque æquo animo possint ferre.

Sed cùm illa tanquam nimium iam vetera, & obsoleta iuberent esse irrita, alia quædam fortasse meliora atque vtiliora reposuerunt. Solent enim dicere, ne Christum quidem ipsum, aut Apostolos, si reuiuiscant, meliùs aut sanctiùs administrare posse Ecclesiam Dei, quàm quomodo nunc administratur ab ipsis. Reposuerũt illi quidem alia: sed quemadmodũ Hieremias ait, Paleam pro tritico: eáque vt ait Esaias, quæ Deus ab illis non requisiuit. Obturarunt omnes venas aquæ viuæ & exsciderunt populo Dei cisternas ruinosas, & lutulentas, plenas limo & sordibus, quæ nec habent aquam puram nec eam poterant continere. Eripuerunt populo sacram Communionem: verbum Dei, vnde omnis consolatio petenda erat: verum cultum Numinis: rectum vsum sacramentorum & precum: dederunt autem nobis de suo, quibus

bus nos interim oblectaremus, ſales, aquas, ampullas, ſputa, ramuſculos, bullas, iubilæa, indulgentias, cruces, ſuffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, vt Plautus ait, Ludificabiles. In his illi rebus, omnem religionem collocarũt: his rebus docuerunt Deũ ritè placari poſſe: his abigi Dæmones: his confirmari hominum conſcientias. Hæc videlicet ſunt pigmenta, & Myrotheria religionis Chriſtianæ. Hæc Deo videnti grata & accepta ſunt: hæc oportuit in honorem venire, vt Chriſti & Apoſtolorum inſtituta tollerentur. Atque, vt olim Rex impius Hieroboam, cùm cultum Dei ſuſtuliſſet, & populum ad aureos vitulos adduxiſſet, ne fortè poſteà mutarent voluntatem, & à ſe dilaberentur, & redirent Hieroſolymam ad templum Dei, eos longa oratione cohortatus eſt ad conſtantiam. Hi, inquiens, Iſraël ſunt Dij tui: Hoc pacto Deus veſter iuſſit ſe à vobis coli. Graue autem vobis, & moleſtum erit, iter tam longinquum ſuſcipere,

ſuſcipere, & quotannis ad ſalutandum & colendum Deum aſcendere Hieroſolymam. Ita prorſus iſti, cùm ſemel traditionum ſuarum cauſſa irritam feciſſent legem Dei, ne populus poſtea oculos aperiret, & aliò dilaberetur, atque aliundè peteret certiorem aliquam rationem ſalutis ſuæ. O quoties acclamarunt hunc eſſe illum cultum, qui Deo placeat, quemque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Eccleſiæ conſenſum contineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari cõſcientias: qui diſceſſerit ab his, eum ſibi nihil ſpei ad æternam ſalutem reliquiſſe! Graue autem ac moleſtum populo eſſe ad Chriſtum, ad Apoſtolos, ad veteres patres reſpicere, quidque illi velint aut iubeant perpetuò attendere! Hoc, videlicet, eſt populum Dei ab infirmis mundi elementis, à fermento Scribarum & Phariſæorum, & ab humanis traditionibus abducere? Chriſti, atque Apoſtolorum iuſſa loco moueri oportuit, vt iſta ſuccederent?

cederent? O iustam causam, cur vetus & multis seculis probata doctrina antiquaretur, & in Ecclesiam Dei noua forma religionis inueheretur! Tamen quidquid est, clamant isti, nihil oportere immutari, his rebus hominum animis satisfieri: Romanam Ecclesiam ista decreuisse, eam errare non posse. Syluester enim Prierias ait, Ecclesiam Romanam esse normam & regulam veritatis: sacras Scripturas ab illa, & auctoritatem & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Ecclesiæ, est regula fidei infallibilis, à qua sacra Scriptura robur accipit. Et indulgentiæ, inquit, auctoritate scripturæ non innotuerunt nobis; sed innotuerunt auctoritate Romanæ Ecclesiæ, Romanorumque Pontificum, quæ maior est. Pighius etiam non dubitat dicere, iniussu Romanæ Ecclesiæ, ne clarissimæ quidem scripturæ credendum esse. Prorsus, vt siquis istorum, qui latinè rectè ac purè loqui non possit, aliquid tamen in ea lingua pro fo-

renſi conſuetudine celeriter & expeditè balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum alijs etiam omnibus loquendum eſſe, quo ante multos annos Mammetrectus aut Catholicon loquuti ſint, quoque adhuc ipſi vtantur in foro, ſic enim ſatis intellgi poſſe, quid dicatur, & hominum voluntati ſatisfieri: ridiculum autem eſſe, nunc tandem nouo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæſaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, reuocare.

Plinius. Tantum, ſcilicet, iſti debent inſcitiæ ac tenebris ſuperiorum temporum. Multa, vt ait quidam, habentur ſæpe in precio, tantùm quòd dicata aliquando fuerint Deorum templis. Ita nos videmus multa hodie probari ab iſtis, & magnifieri, non quod ea tanti eſſe iudicent, ſed tantùm quòd recepta fuerint conſuetudine, & quodammodo dicata templo Dei.

At Eccleſia, inquiunt, noſtra

errare

errare non poteſt. Id opinor, ita dicunt, vt olim Lacedæmonj ſolebant dicere, in tota ſua repub. nullum poſſe inueniri adulterum: cùm reuera omnes potius eſſent adulteri, & incertis nuptijs, & vxoribus inter ſe communibus vterentur: aut vt hodie Canoniſtæ ventris cauſsâ, ſolent de Papa dicere: Illum, cum ſit Dominus omnium beneficiorum, etſi precio vendat Epiſcopatus, monaſteria, ſacerdotia, & nihil à ſe gratis abire ſinat: tamen, cùm ea omnia dicat eſſe ſua, etiamſi maximè velit, non poſſe committere Simoniam: Quàm autem id firmum ſit, quamque conſentaneè rationi dicatur, nos adhuc videre non poſſumus: niſi fortè, vt olim veteres Romani victoriæ, ita illi veritati, poſtquam ea ſemel ad illos peruenisſet, alas, quibus aduolauerat, detraxerint, ne poſſet in poſterum auolare. Sed quid ſi illis Hieremias dicat, vt ſuprà commemorauimus, Hæc eſſe verba mendacij? Quid ſi idem rurſus dicat, illos ipſos, quos

Summa Anglica. Diſt. Papa.

Theodoricus de ſchiſmate.

vinitores esse oportuit, dissipasse ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat: illos quibus maximè templum oportuit esse curæ, ex templo Domini fecisse speluncam latronum? Quòd si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem eius oportet maiorem esse, quàm istorum prudentiam. Ea enim est illorum vita, doctrina, diligentia, vt per eos quidem non tantùm errare Ecclesia, sed etiam funditus interire, & extingui possit. Profectò si errare Ecclesia ea potest, quæ à verbo Dei, quæ à iussis Christi, quæ ab Apostolorum institutis, quæ à primitiuæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum patrum & conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quæ nullis, nec veteribus, nec nouis, nec suis, nec alienis, nec humanis, nec diuinis legibus teneri velit: certum est Ecclesiam Romanam non tantùm potuisse errare, sed etiam flagitiosè & turpiter errauisse.

At de nostris, inquient, fuistis, nunc

nunc autem apostatæ facti estis, & à nobis discessistis. Discessimus quidem ab illis, & ea dere, & Deo opt. maximo gratias agimus, & nobis magnoperè gratulamur. At à primitiua Ecclesia, ab apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidem sumus apud istos in tenebris & ignoratione Dei, vt Moses in disciplinis, & in sinu Ægyptiorum. De vestris fuimus inquit Tertullianus, fateor, nec mirum: fiunt enim, inquit, non nascuntur Christiani. Sed cur ipsi de suis illis septem montibus, in quibus olim Roma stetit, descenderunt, vt in planitie potius, in campo Martio habitarent? Dicent fortasse, quòd iam aquarum ductus, sine quibus non possent commodè viuere, in illis montibus defecissent. Dent isti sanè eam nobis veniam de aqua æternæ vitæ, quam volunt sibi dari de aqua puteali. Aqua iam apud istos defecerat: seniores vt Hieremias ait, mittebant paruulos suos ad aquas: at illi, cum nihil inuenirent, miseri, & siti perdi-

ti, retulerunt vasa inania. Egeni, inquit Esaias, & pauperes quærebant aquas, sed eas nullas vspiam inuenerunt. Lingua illorum siti iam aruerat. Isti omnes canales, & ductus prefregerant: isti obstruxerant omnes venas, & cœno, lutóque oppleuerant fontem aquæ viuæ: vtque olim Caligula occlusis omnibus horreis, publicam populo inediam, & famem: ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei, sitim populo miserabilem induxerant. Illi hominibus famem, vt ait Amos Propheta, sitimque attulerant, non famem panis: non sitim aquæ: sed audiendi verbi Dei. Circumibant miseri quærentes scintillam aliquam diuinæ lucis, ad quam exhilararent conscientias: at ea iam prorsus extincta erat: nihil potuerunt inuenire. Hæc erat conditio, hæc erat miserabilis forma Ecclesiæ Dei: Miserè in ea sine Euangelio, sine luce, sine consolatione vlla viuebatur.

Quare etsi discessio illis nostra molesta

molesta est, tamen cogitare debent, quàm iusta fuerit causa discessionis. Nam si dicent, ab ea societate in qua fueris educatus, nullo modo fas esse discedere, facilè possiunt in nostro capite & Prophetas, & Apostolos, & Christum ipsum condemnare. Nam cur hoc etiam non querùtur, Lothum è Sodoma: Abrahamum, è Chaldæa: Hebræos ex Ægypto: Christum à Iudæis: Paulum à Pharisæis discessisse? Nisi enim iusta aliqua possit esse causa discessionis, nihil videmus, cur non illi quoque possint eodem modo, factionis & seditionis accusari.

Quòd si nos damnandi sumus pro hæreticis, qui istorum imperata omnia non facimus, quid illi? qui tandem, aut quales videri debent, qui Christi & Apostolorum imperata contemnunt? Si nos sumus Schismatici, qui discessimus ab istis, quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Ecclesia primitiua, à Christo ipso, ab Apo-

ſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Chriſti: etſi multa habent contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorum, quæ acceperát ab Apoſtolis. Itaque nec priuatas habent Miſſas, nec truncata ſacramenta, nec Purgatoria, nec indulgentias. Pontificios verò titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, vt quicunque eos imponat ſibi, ſéque vel vniuerſalem Epiſcopum, vel Eccleſiæ totius caput velit appellari, eum illi non dubitent, & ſuperbum hominem, & in omnes alios epiſcopos fratres ſuos contumelioſum, & Hæreticum eſſe dicere.

Iam verò cùm perſpicuum ſit, & negari non poſſit, iſtos ab illis à quibus Euangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Eccleſiam acceperunt, defeciſſe, quid cauſſæ eſt, cur nunc ad eoſdem, tanquam ad fontes nolint reuocari? Cur quaſi apoſtoli omnes, patréſque nihil viderint, ita illorum

illorum temporum ſimilitudinem reformidant? An enim iſti plus vident, aut Eccleſiam Dei pluris faciunt, quàm illi, qui iſta tradiderunt? Nam nos quidem diſceſſimus ab illa Eccleſia, in qua nec verbum Dei purè audiri potuit, nec ſacramenta adminiſtrari, nec Dei nomen, vt oportuit, inuocari: quam ipſi fatentur multis in rebus eſſe vitioſam: in qua nihil erat quod quenquam poſſet prudentem hominem, & de ſua ſalute cogitantem, retinere. Poſtremò ab Eccleſia ea diſceſſimus quæ nunc eſt, non quæ olim fuit: atq; ita diſceſſimus, vt Daniel è cauea leonum, vt tres illi pueri ex incendio: nec tam diſceſſimus quàm ab iſtis, diris, & deuotionibus electi ſumus.

Acceſſimus verò ad illam Eccleſiam, in qua ne ipſi quidem, ſi verè atque ex animo loqui volunt, negare poſſunt, omnia caſte ac reuerenter, & quantum nos maximè aſſequi potuimus, proximè ad priſcorum temporum rationem adminiſtrari. Conferant e-

nim Ecclesias nostras suasq; inter se: videbunt & se turpissimè ab Apostolis, & nos ab ipsis iustissimè discessisse. Nos enim cum Christo, Apostolis, & Sanctis patribus Eucharistiam populo damus integram: isti, contra omnes patres, contra omnes Apostolos, contra Christum ipsum cum summo, vt Gelasius ait, sacrilegio, sacramenta diuidunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam dominicam ad Christi institutionem reuocauimus, eamq; quam maximè, quamque plurimis communem, vtque appellatur; ita re ipsa communionem esse volumus: isti contra institutum Christi omnia immutarunt, & ex sacra communione priuatam fecerunt Missam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, isti inane spectaculum.

Nos cum antiquissimis patribus affirmamus, corpus Christi nō comedi nisi ab hominibus pijs & fidelibus & imbutis spiritu Christi: isti docent ipsissimū corpus Christi

ſti re ipſa, vtque ipſi loquuntur realiter, & ſubſtantialiter, non tantùm ab impijs & infidelibus, ſed etiam (quod horrendum dictu eſt) à muribus & canibus poſſe comedi.

Nos ita precamur in templis, vt, quemadmodum Paulus monet, populus ſcire poſſit quid precemur, & communibus votis reſpondere, Amen. iſti vt æs tinniens, voces in templis ignotas, & peregrinas, ſine intelligentia, ſine ſenſu, ſine mente fundunt: & omninò id agunt, ne populus quidquam poſſit intelligere. 2. Cor. 14.

Et ne omnia diſcrimina commemoremus (ſunt enim propè infinita) nos ſcripturas ſacras conuertimus in omnes linguas: iſti eas vix extare patiuntur in vlla lingua. Nos inuitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: iſti abigunt. Nos cauſſam ab omnibus cognoſci volumus: iſti fugiunt iudicium. Nos ſcientiâ nitimur: iſti inſcitiâ. Nos luci fidimus: iſti tenebris. Nos colimus,

vt

vt par est, voces Apostolorum & Prophetarum : isti comburunt. Postremò nos in Dei causſa Dei vnius iudicio stare volumus : isti stare volunt suo. Quòd si illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, discendumque comparato spectare velint, non tantùm probabunt institutum nostrum, qui relictis erroribus Christum eiusque Apostolos secuti sumus, sed ipsi etiam à se deficient, seque vltrò aggregabunt ad partes nostras.

Atqui sine sacro Oecumenico concilio, nefas, inquient, fuit ista tentare. Ibi enim esse omnem vim Ecclesiæ : ibi Christum pollicitum esse sese semper præstò affuturum. Atqui ipsi mandata Dei & Apostolorum decreta violarunt, vtque iam diximus, omnia propè, non tantùm instituta, sed etiam dogmata primitiuæ Ecclesiæ dissipauerunt, nihil expectato sacro concilio.

Verùm quod aiunt, nihil cuiquam fas esse innouare sine concilio, quis

quis tandem scripsit nobis istas leges? Aut vnde isti hoc edictum habuerunt?

Ridiculè quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus esset de sententia, & voluntate summi Iouis, postea rem integram retulit ad Apollinem, vt sciret, an idem illi videretur, quod patri. Nos autem multò ineptiùs faceremus, si cùm Deum ipsum nobis in sacrosanctis scripturis apertè loquentem audiamus, eiusque voluntatem & mentem intelligamus, postea, quasi id nihil sit, rem integram referre velimus ad concilium, quod non aliud est, quàm quærere an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei auctoritate sua comprobare. Quid enim? nisi concilium velit & iubeat, verum non erit verum? aut Deus non erit Deus? Si Christus ab initio ita facere voluisset, vt nihil doceret, aut diceret inuitis episcopis, omnem autem doctrinam suam ad Annam & Caipham retulisset, vbi nunc esset fides Christiana? Agesilaus.

aut

aut quis vnquam audiſſet Euangelium? Petrus quidem, quem Pontifex ſæpius, magiſque prædicare ſolet, quàm Ieſum Chriſtum, fidenter reſtitit ſacro concilio, & ſatius, inquit, eſt obtemperare Deo, quam hominibus. Et Paulus, cùm ſemel animo hauſiſſet Euangelium, idque non ab hominibus, neque per hominem, ſed per ſolam voluntatem Dei, non deliberauit cum carne & ſanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres ſuos: ſed ſtatim abijt in Arabiam, vt diuina myſteria, a Deo auctore, publicaret.

Nos quidem concilia, & epiſcoporum, doctorumque hominum conuentus & colloquia non contemnimus. Neque ea quę fecimus, prorſus, ſine epiſcopis aut ſine cõcilio fecimus. Plenis comitijs res acta eſt longa deliberatione, frequenti ſynodo. De iſto verò concilio, quod nunc à Pio Pontifice ſimulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non viſi, ita facilè condemnantur, quid nobis expectandum aut ſperandum ſit, non

non eſt difficile diuinare.

Nazianzenus olim, cùm ſuo tempore videret homines in huiuſmodi conuentibus ita eſſe cæcos & obſtinatos, vt abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quàm veritatem: diſertè pronunciauit, ſe nullius concilij vnquam exitum vidiſſe bonum. Quid ille nunc diceret, ſi hodie viueret, & iſtorum conatus intelligeret? Nam tum quidem, etſi ſtudebatur partibus, tamẽ & cauſſę cognoſcebantur, errores manifeſti omnium partium ſuffragijs communibus tollebantur. Iſti verò nec cauſſam diſceptari liberè volunt, nec quantumcunque ſit errorum, quidquam patiuntur immutari.

Id enim illi ſæpe, & ſine fronte iactare ſolent, Eccleſiam ſuam errare non poſſe: nihil eſſe in ea vitij: nihil eſſe nobis concedendum, aut, ſi quid ſit, tamen epiſcoporum & abbatum eſſe hoc iudicium: illos eſſe moderatores rerum: illos eſſe Eccleſiam Dei. Ariſtoteles ait, Spurios non poſſe facere ciuitatem,

tatem. An autem ex istis effici possit Ecclesia Dei, ipsi videant. Certè nec legitimi sunt abbates, nec genuini episcopi.

Sed sint sanè Ecclesia: audiantur in concilijs: soli habeant ius suffragandi. Olim tamen cùm Ecclesia Dei, si ad istorum quidem Ecclesiam conferatur, satis commodè regeretur, vt Cyprianus ait, aduocabantur ad Ecclesiasticarum caussarum cognitionem & presbyteri & diaconi, & nonnulla etiam pars plebis.

Sed quid si isti abbates & episcopi nihil sciant? Quid si quid sit religio, quidque de Deo sentiendum sit, non intelligant? Quid si lex perierit à sacerdote, & consilium à senioribus? Quid si, vt ait Micheas, nox illis sit pro visione, & tenebræ pro diuinatione? Quid si, vt Esaias ait, omnes speculatoris ciuitatis facti sunt cæci? Quid si sal vim suam & saporem amiserit? Vtque Christus ait, ad nullum vsum sit accommodus, ne ad id quidem vt abijciatur in sterquilinium?

linium?

Ad Papam, ſcilicet omnia deferent, qui errare non poteſt. At illud primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro concilio curriculo auolare Roman, vt ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſſit, ab alio neſcio quo Spiritu doctiore conſilium capiat. Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot epiſcopos tantis impenſis, tam lõginquis itineribus, Tridentum hoc tempore conuocari? Conſultius multò erat, & ſatius certè multó, & breuius & commodius, vt ad Papam potius omnia reijcerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris oraculum deuenirent. Deinde etiam iniquum eſt, cauſſam noſtram à tot epiſcopis & abbatibus, ad vnius hominis iudicium deuoluere, eius præſertim, qui à nobis grauiſſimis criminibus accuſetur, nec adhuc cauſſam ſuam dixerit, & nos antequam vocaremur ad iudicium, ſine iudicio condemnarit. An ergo nos iſta fingimus? Aut iſta hodie non eſt ratio conciliorum? Aut nõ

omnia

omnia à ſacro concilio ad vnum Pontificem deferũtur: vt, quaſi tot ſentẽtijs, & ſubſcriptionibus nihil ſit actum, ille vnus poſſit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, reſtringere, quidquid velit? Quorum ergo hominũ ſunt hæc verba? cur epiſcopi & abbates, non ita pridem in proximo concilio Tridentino ita ad extremum decreuerunt: Salua ſemper in omnibus ſedis Apoſtolicæ auctoritate? Aut cur Paſchalis Papa ita inſolenter de ſe ſcribit: Quaſi, inquit, Romanæ Eccleſiæ legem concilia vlla prefixerint: cúm omnia concilia per Romanę Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in illorum ſtatutis Romani Pontificis patienter excipiatur auctoritas? Si iſta rata eſſe volunt, cur concilia indicuntur? ſin ea iubent eſſe irrita, cur in iſtorum libris, quaſi integra relinquuntur?

De electione & electi poteſtate. ca. Significa.

Sed ſit ſanè Pontifex vnus ſupra omnia concilia, hoc eſt, ſit pars aliqua maior quàm totum: plus poſſit,

possit, plus sapiat, quàm omnes sui: & vel inuito Hieronymo, sit vrbis vnius auctoritas maior quàm orbis terrarum. At quid si ille de his rebus nihil viderit: & nec sacras scripturas, nec veteres patres, nec concilia sua vnquam legerit? Quid si ille (vt olim Papa Liberius) deficiat ad Arrianos: aut, vt non ante ita multos annos, Ioannes Papa, de futura vita, & animarum immortalitate impiè & nefariè sentiat: aut vt olim Papa Zosimus concilium Nicenum, ita ille nunc potestatis suæ augendæ caussa, alia concilia corrumpat, & quæ ne cogitata quidem vnquam fuerint, ea à sanctis patribus deliberata & constituta esse dicat: vtque Camotensis ait, Pontifices solitos esse sæpe facere, vim adhibeat scripturis vt habeat plenitudinem potestatis? quid si abijciat fidem Christianam, & efficiatur apostata, quales Lyranus ait, multos fuisse Papas? Tamen ne Spiritus sanctus statim illi pulsabit pectus, atque etiam nolenti,

Ad Euagrium.

lenti, & inuito accendet lumen ne possit errare? Aut ille erit fons omnis iuris? & omnis thesaurus sapientiæ atque intelligentiæ in illo, tanquam in scrinio inuenietur? Aut, si istæ in illo non sunt, potéstne de rebus tantis rectè & commodè iudicare? Aut, si iudcare nõ potest, petit vt ista ad se vnum omnia referantur? Quid si aduocati pontificum, abbatis, & episcopi, nihil dissimulent, sed apertè se gerant pro hostibus Euangelij, & quod vident, videre nolint, & vim faciant scripturis, & videntes ac scientes deprauent atque adulterent verbum Dei: & ea quæ perspicuè ac propriè dicta sunt de Christo, nec possunt cuiquam mortalium alij conuenire, impurè atque impiè ad Papam transferant? Quid si dicant Papam esse omnia, & super omnia: aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique vnum esse tribunal, & vnum consistorium? aut illum esse lucem illam quæ venerit in mundum, quod

Hostien. ca. Quanto. Abbas de electione. ca. Venerabili. Cornelius Episcop. in Concilio Tridentino.

quod Christus de se vno pronuntiauit, eúmque qui male agit odisse ac fugere illam lucem: aut alios episcopos omnes de eius accipere plenitudine? Postremò quid si non dissimulanter, aut obscurè, sed perspicuè & apertè decernant, contra expressum verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Euangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præstò erit? An in istorum linguis natabit Spiritus sanctus, aut illi possunt verè dicere, Visum est Spiritui sancto, & nobis? Petrus quidem à Soto, & eius astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, concilium illud ipsum, in quo Christus Iesus adiudicatus est morti, habuisse Spiritum propheticum, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod Episcopi illi dixerunt: Nos habemus Legem, & secundum Legem debet mori: Illos iudicasse (sic enim scribit Hosius) iudicij veritatem: omninóque iustum fuisse illud decretum, quo ab illis pronunciatum est

Durandus.

Hosius contra Brentium. lib. 2.

est, Christum dignum esse qui moreretur. Mirum verò est, non posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi vnà etiam Annę Caiphæq; patrocinentur. Nam qui illud ipsum concilium, in quo filius Dei ad crucem ignominiosissimè condemnatus est, legitimum dicent fuisse ac probũ, quod tandem illi concilium decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorum concilia ferè omnia, necesse illis fuit, vt ista de Caiphæ, Annęque concilio pronuntiarent. Verùm, an isti Ecclesiam nobis instaurabunt, ijdem ipsi Iudices, ijdémque rei? An isti minuent ambitionem fastumque suum? An ipsi seipsos eijcient, an contra se ferent sententiam, ne episcopi sint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent sacerdotia, ne gerant se pro principibus, ne bella gerant? An dilecti pontificum filioli abbates decernent, monachum, qui suo sibi labore victum non quærat latronem esse? aut fas illi non esse, nec in ciuitatibus, nec in turba,

nec

nec ex alieno viuere: oportere monachum humi cubare: oluſculo & ciceribus tueri vitam: incumbere literis, diſputare, orare, opus facere, ad Eccleſiæ miniſterium ſe parare? Eadem opera Phariſæi & Scribæ inſtaurabunt templũ Dei, & ex ſpelunca latronum reſtituent nobis domum orationis.

Fuerunt ex ipſis aliqui, qui errores in Eccleſia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Æneas Syluius, Polus Cardinalis, Pighius, alijque vti iam diximus. Habuerunt poſtea concilium Tridenti, eodem loco, quo nunc indicitur. Conuenerant epiſcopi complures, & abbates, & alij quos oportuit. Erant ſoli: quidquid ageretur, nemo erat qui obſtreperet. Noſtros enim homines ab omni conuentu prorſus excluſerunt. Sederunt ibi magnâ expectatione ſex annos. Primis ſex menſibus, quaſi id magnopere opus eſſet, multa de ſacroſancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu ſancto, pia quidem, ſed non ita illo tempore

pore necessaria, decreuerant. Interim tamen ex tot erroribus tum perspicuis, tam confessis, tam manifestis, quem vnum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populũ reuocarunt? Quam superstitionem sustulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ suæ minuerunt? Quasi verò iam orbis terrarum non videat conspirationem istam esse, non concilium: & istos episcopos, quos nunc sibi Pontifex aduocauit, prorsus iuratos & addictos esse eius nomini: nec vnquam quidquam facturos, nisi quod illi placere, & ad eius potentiam augendam facere, & illum velle videant: aut non ibi numerari sententias potiùs quam appendi: aut non meliorẽ partem sæpè à maiore superari? Itaque scimus multos sæpe bonos viros, & catholicos episcopos, cùm huiusmodi concilia indicerentur, & apertè factionibus & partibus inseruiretur, & scirent se tantùm lusuros esse operam, aduersariorum animos prorsus esse obfirmatos, nihil

nihil posse promoueri, mansisse domi. Athanasius, cùm vocatus esset ab Imperatore ad concilium Cæsariense, & viderit se ad infesta aduersariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem postea cùm veniisset ad concilium Syrmianum, & ex hostium suorum ferocia, atque odio, animo rei euentum præsagiret, statim sarcinas collegit, atque abijt. Ioannes Chrysostomus, quamuis quaternis literis ab Imperatore Arcadio vocatus esset ad concilium Arrianorum, tamen domi se continuit. Cùm Hierosolymorũ Episcopus, Maximus, sederet in concilio Palæstino, eum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras: Non est fas, inquiens, nobis consultare de his rebus, cum hominibus impijs.

Theodoretus lib. 1. ca. 28.

Tripar. lib. 10. cap. 13.

Euseb. li. 1. ca. 17.

Ad concilium Syrmianum, a quo se subduxit Athanasius, occidentis episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur, concilio, per literas appellauit. Ad Mediolanen-

Tripar. Sozome. li. 5. c. 15.

se concilium Episcopus Treuerensis Paulinus, alijque complures, cùm viderent conatus & potentiã Auxentij, venire recusarunt. Frustra enim videbant se ituros eò, vbi non ratio, sed factio audiretur: & vbi caussæ non iudicio, sed studio disceptarentur.

Atque illi quantumuis habeant infestos & obstinatos aduersarios, tamen si veniissent, audiri saltem in concilio liberè potuissent.

Nunc autem cùm nemo nostrum ne sedere quidem, aut omnino videri in istorum conspectu, ne dum liberè audiri possit, cùm pontificum legati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates omnes coniurati, omnes eadem culpa constricti, omnes eodem sacramento obstricti, soli sedeant, & soli ius habeant ferendi suffragij: & postremò quasi ipsi nihil egerint, omnia sua iudicia Papæ vnius voluntati, libidinique subijciant: videlicet, vt ille, quem oportuit potius causssam dicere, de seipso pronuntiet: cùm vetus illa,

& Christiana libertas, quam æquum erat in Christianis concilijs esse maximam, prorsus de concilio sublata sit, mirari hodie non debent homines prudentes ac pij, si nos id nunc facimus, quod olim in simili causa, à tot patribus & catholicis episcopis factũ vident; vt quoniam audiri in concilio non possumus, & principum legati habentur ludibrio, & nos omnes, quasi res iam antea confecta & constituta sit, ante iudicium condemnamur, domi manere malimus, & rem omnem Deo committere, quàm eò proficiscì, vbi nec locum habituri simus, nec quidquam possimus promouere. Verùm nostram iniuriam patienter & sedatè ferre possumus. Sed cur reges Christianos & pios Principes excludunt à conspectu suo? Cur eos vel ita inciuiliter à se, vel contumeliosè dimittunt, vt quasi homines Christiani non sint, aut iudicare non possint, nolint eos religionis Christianæ causam cognoscere, & Ecclesiarum suarum sta-

tum intelligere, aut si auctoritatem suam interponant, & faciant, id quod possunt, quod iubetur, quod debent, quodque & Dauidem & Salomonem, & alios bonos principes fecisse scimus, ipsis aut dormientibus, aut nefariè resistentibus, sacerdotum libidinem coërceant, eósque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: vt idola euertant: vt superstitiones minuant: vt Dei cultum instaurent, cur statim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodestè facere? Quæ scriptura principem Christianum ab huiusmodi causarum cognitione vnquam repulit? Quis præter istos solos vnquam ista iura decreuit? At ciuiles, inquient, principes Remp. atque arma tractare didicerunt, religionis mysteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud est, quam Monarcha aut Princeps? Quid cardinales, quos nunc vix alios esse fas est, quàm principum & regum filios?

os? Quid patriarchæ, quid magna ex parte archiepiſcopi, quid epiſcopi, quid abbates in regno Pontificio aliud hodie ſunt, quàm ciuiles Principes, quàm duces, quàm comites, quocunque incedant, magnificè ſtipati, ſæpe etiam torquati, & cathenati.

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, columnas, galeros, tiaras, pallia, quam pompam veteres Epiſcopi, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, non habebant. Præter iſta verò quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid viuunt, quod deceat non tantùm Epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt titulum inanem gerere, & mutata ſolùm veſte appellari Epiſcopum?

Certè illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem vllam religionis teruntij faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos iudices fieri, & tanquam cæcos in

ſpecula collocari: Principem verò Chriſtianum, rectè ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem, non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantùm quid illi velint aut iubeant, obſeruare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore: quidquid ab iſtis imponatur, ſine exceptione recipere, & cæco iudicio imperata facere, quantumuis ea blaſphema ſint atque impia, etiam ſi eos iubeant religionem vniuerſam extinguere, & Chriſtum ipſum in crucem tollere, & ſuperbum, & contumelioſum, & iniquum eſt, & à Principibus Chriſtianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An Caiphas & Annas iſta videre poſſunt, Dauid, & Ezechias non poſſunt? & an Cardinali, homini militari & ſanguinem ſpiranti, in concilio ſedere licet, Imperatori, aut regi Chriſtiano non licet? Nam nos quidem, nihil noſtris magiſtratibus tribuimus aliud, quàm quod illis & ex verbo Dei tributum ſcimus, & optimarum rerumpub. exem-

plo

plo comprobatum. Præterquam enim quòd principi fideli à Deo mandata est cura vtriusque tabulæ, vt intelligat, ad officium suum non ciuilem tantum rem, sed etiam sacram & Ecclesiasticam pertinere: præterquam quòd Deus sæpe Regem, ac diserte iubet lucos succidere, Idolorum statuas & aras euertere, librum Legis sibi describere, quódque illum Esaias ait, Ecclesiæ patronum, & nutritium esse oportere: Præter, inquam, hæc omnia, ex historijs, & optimorum temporum exemplis videmus, pios principes procurationem Ecclesiarum ab officio suo nunquam putasse alienam.

Moses, ciuilis magistratus, ac ductor populi, omnem religionis, & sacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit, & Aaronem Episcopum de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & grauiter castigauit. Ioſue, & si non aliud erat, quàm magistratus ciuilis, tamen cum primum inauguraretur, & præficeretur po- Exod. 12. Iosu. 1.

pulo, accepit mandata nominatim de religione, déque colendo Deo.

2.Par.13. Dauid Rex, cùm omnis iam religio, ab impio rege Saule prorsus esset dissipata, reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit: nec tantùm adfuit vt admonitor aut hortator operis, sed etiam Psalmos & hymnos dedit, & classes dispositit, & pompam instituit, & quodammodo præfuit sacerdotibus.

2.Par.6. Salomon Rex ædificauit templum Domino, quod eius pater Dauid animo tantùm destinauerat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei: & Abiatharũ episcopum postea summouit, & in eius locum Sadocum surrogauit. cùmque postea templum Dei fœdum in modum esset sacerdotum vitio & negligentia contaminatũ, Ezechias illiud Rex iussit, à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri: æneum etiam serpentem

3.Reg.8.

2.Par.29.

serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in puluerem redigi. Iosaphat Rex, excelsa & lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte Regni quotannis eundum erat, priuata superstitione retineri, euertit & sustulit. Iosias Rex, diligenter admonuit sacerdotes & episcopos officij sui: Ioas Rex repressit luxum & insolentiam sacerdotum: Iehu impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex sacris scripturis exempla commemoremus, ac potius à Christo nato quemadmodum in Euangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporum concilia: Constantinus, Nicenum; Theodosius primus, Constantinopolitanū: Theodosius secundus Ephesinum: Martianus, Chalcedonense, cumque Ruffinus allegasset Synodum, quasi quæ pro se faceret, eius aduersarius Hieronymus, vt eum refutaret,

4.Reg.18. 2.Par.17. 4.Reg.23. 4.Reg.12. 4.Reg.10.

Doce, inquit, quis eam Imperator iusserit conuocari. Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui episcopos Latinos Græcosque Romam accersiri iusserint.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conuentus sacros, & episcoporum concilia celebrabat. Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod sciat, integris rebus, fuisse ius Imperatoris, nunc autem postquam Reges in partem Cæsareæ maiestatis deuenerunt, esse ius commune omnium principum, id ita temerè vni adscribat sibi, & satis esse putet voluntatem suam de habendo concilio cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Vt Pius 4. in Bulla sua ad Impe. Ferdinandum.

Quòd si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, fortasse, quòd artes Pontificias non satis norit, vt hanc iniuriam ferre possit, Pontifex tamen pro sua sanctitate, iniuriam illi facere, &

ius

ius sibi alienum arrogare non debebat.

At conuocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator concilia, quòd Romanus Episcopus nõdum ad istam magnitudinem peruenisset, tamen ne tunc quidem aut vnà sedebat cum Episcopis in concilio, aut omnino in deliberatione auctoritatem suam vllam in partem interponebat: immò verò, vt Theodoretus ait, Imperator Cõstantinus, in concilio Niceno, non solùm vnà sedebat, sed etiam episcopos, quemadmodum causſa ex Apostolicis, Propheticisque literis cognoscenda esset, admonebat. In disputationibus, inquit, de rebus diuinis, propositam nobis habemus, quam sequamur doctrinam Spiritus sancti. Euangelici enim & Apostolici libri, & Prophetarum oracula satis ostendunt, quid nobis de voluntate Dei sit sentiendum. Theodosius Imperator, vt ait Socrates, non solùm sedit inter episcopos, sed etiam causſæ disceptationi præfuit, & Hæreticorum

Hist. Eccl. lib. 1. ca p.

Lib. 1. ca. 5.

ticorum scripta lacerauit, & Catholicorum sententiam comprobauit.

Socrat. li. 5. cap. 10.

In Chalcedonensi concilio magistratus ciuilis Dioscorum, Iuuenalem, Thalassium, episcopos sua sententia pro Hæreticis condemnauit, eósque de illo gradu Ecclesiæ deijciendos esse censuit.

Actione 2.

In Constantinopolitano concilio 3. ciuilis magistratus Constantinus, non solùm sedit inter Episcopos, sed etiam subscripsit cum episcopis: Legimus, inquit, & subscripsimus. In concilio Arausicano 2. Legati principum viri Patricij non tantùm sententiam de religione dixerunt, sed etiam inter episcopos subscripserunt. Sic enim in illo concilio scribitur ad extremum. Petrus Marcellinus, Felix, Liberius, viri clarissimi, & illustres præfecti Prætorij Galliarum, atque patricij consentientes, subscripserunt. Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, Cariatho, Marcellus viri clarissimi subscripserunt.

Quòd

Quòd si præfecti Prætorij, & viri Patricij, subscribere in concilio potuerunt, Imperatores & Reges non potuerũt? Non sanè opus erat, rem ita perspicuam, tot verbis & tam prolixè prosequi, nisi nobis res cum illis esset, qui omnia clarissima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis vsurpant, tamen, contentionis & vincendi studio negare solent. Imperator Iustinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frenanda insolentia sacerdotum, & quamuis esset Christianus & catholicus Imperator, tamen duos Papas successores Petri, vicarios Christi, Syluerium & Vigilium, de Papatu deiecit.

Iam verò qui auctoritatem sumunt in episcopos: qui à Deo accipiunt mandata de religione: qui reducunt arcam Dei, componunt sacros Psalmos, præsunt sacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelsa, incendunt lucos: qui sacer-

dotes

dotes admonent officij, & illis ſcribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui epiſcopos ſuos mouent: qui cogunt concilia epiſcoporum: qui cum epiſcopis vnà ſedent, eoſque quid agendum ſit, inſtituunt: qui epiſcopum hæreticum adiudicant ſupplicio: qui de religione cognoſcunt: qui ſubſcribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno iuſſu, ſed nomine ſuo, & rectè, & piè faciunt, an ad eos dicemus religionis curam non pertinere? aut magiſtratum Chriſtianum, qui hiſce rebus ſeſe admiſceat, aut improbè, aut immodeſtè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquiſſimi, & Chriſtianiſſimi ſeſe admiſcuerunt: non tamen ea cauſſa vnquam notati ſunt aut impietatis, aut immodeſtiæ. Et quis quærat vel Principes magis catholicos vel exempla illuſtriora?

Quòd ſi hoc illis licebat, cùm eſſent ciuiles tantùm magiſtratus & præeſſent rebus publicis, quid

hodie

hodie peccauerunt noſtri Principes, quibus, cùm eo loco ſint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, iudicij, ſanctitatis eſt in iſtis, vt præter conſuetudinem omnium veterum, & catholicorum epiſcoporum, qui cum principibus viris de religione deliberarunt, nunc principes Chriſtianos à cauſſæ cognitione, & à ſuo congreſſu reijciant? Sed rectè illi cauent ſibi, regnóq; ſuo, quod alioqui vident breui eſſe ruiturum. Nam ſi illi, quos Deus in altiſſimo gradu collocauit, viderent, atque intelligerent iſtorum artes: contemni ab illis iuſſa Chriſti: obſcurari & extingui lucem Euangelij: ſibi fucum fieri, imprudentibus illudi, atque obſtrui aditum ad regnum Dei: nunquam illi ſe vel ita ſuperbè deſpici, vel ita contumeliosè haberi ludibrio, ita facilè paterentur. Nunc autem illi eos inſcitia & cœcitate obſtrictos ſibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, vti diximus, de mutanda

mutanda religione, nihil temerè aut insolenter, nihil nisi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: neque id vnquam animum induxissemus facere, nisi nos & manifesta, atque indubitata voluntas Dei nobis in sacrosanctis scripturis patefacta, & salutis nostræ ratio coëgisset. Etsi enim discessimus ab illa Ecclesia, quam isti appellant Catholicam, & ea re, nobis apud illos, qui iudicare non possunt, inuidiam faciunt, tamen id satis est nobis, satísque esse debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti, nos ab ea Ecclesia discessisse, quæ errare potuerit, quam Christus, qui errare non potest, tantò antè prædixerit erraturam, quámque nos ipsi oculis perspicuè videbamus à sanctis patribus, ab Apostolis, à Christo ipso, à primitiua & catholica Ecclesia discessisse. Accessimus autem quantum maxime potuimus, ad Ecclesiam Apostolorum, & veterum catholicorum Episcoporum, & patrum, quam

scimus

ſcimus adhuc fuiſſe integram, vtque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idolatria, nec errore graui ac publico contaminatam : nec tantum doctrinam noſtram, ſed etiam Sacramenta, precúmque publicarum formam, ad illorum ritus & inſtituta direximus : vtque Chriſtum ipſum, & omnes ferè pios feciſſe ſcimus, religionem ab iſtis turpiter neglectam & deprauatam, ad originem & ad primordia reuocauimus. Inde enim putauimus inſtaurationem petendam eſſe, vnde prima religionis initia ducta eſſent. Hæc enim ratio, inquit antiquiſſimus pater Tertullianus, valet aduerſus omnes Hæreſes, Id eſſe verum, quodcunque primum: id eſſe adulterum quodcunque poſterius. Irenæus ſæpe ad antiquiſſimas Eccleſias prouocauit, quæ Chriſto fuiſſent viciniores, quáſque credibile vix eſſet, errauiſſe. Iam verò, cur ea hodie ratio non initur? Cur ad antiquarum Eccleſiarum ſimilitudinem non redimus,

mus, Cur id à nobis hodie audiri non poteſt, quod olim in concilio Niceno, à tot Epiſcopis, & catholicis patribus, nullo refragante, pronunciatum eſt, ἤθη ἀρχαῖα κρατείτω ? Eſdras cùm reficere vellet ruinas templi, non miſit Epheſum, quamuis ibi eſſet Dianæ templum pulcherrimum, & ornatiſſimum : cúmque vellet ſacra & cæremonias reſtituere, non miſit Romam, quamuis fortaſſe audiſſet ibi eſſe Hecatombas, Solitaurilia, Lectiſternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilij rituales. Satis ille ſibi putauit fore ſi exemplar veteris templi, quod ab initio Salomon ad Dei præſcriptum excitauerat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipſe Moſi nominatim ſcripſerat haberet ante oculos, & ſequeretur.

Aggæus propheta, cum iam templum ab Eſdra refectum eſſet, & populo cauſſa oblata ſatis iuſta videri potuiſſet, ſibi de tanto Dei optimi maximi beneficio gratulandi, tamen excuſſit omnibus lachrymas,

lachrymas, quòd qui erant adhuc ſuperſtites, & priora templi ædificia, antequam à Babylonijs diriperetur, viderant, meminiſſent, multum adhuc ab ea pulchritudine abeſſe, quæ olim fuerat. Tum enim demùm putaſſent, templum egregiè inſtauratum, ſi ad priſtinum exemplar, & veterem templi maieſtatem reſpondiſſet.

Diuus Paulus vt Cœnam Domini, quam Corinthij iam tum cœperant corrumpere, repurgaret, propoſuit illis inſtitutionem Chriſti, quam ſequerentur, Id, inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam à Domino. Et Chriſtus, vt Phariſæorum errorem refelleret, Ad initia inquit redeundum eſt: ab initio non fuit ſic.

Vtque ſacerdotum ſordes, & auaritiam coargueret, & templum purgaret, Hæc, inquit, ab initio, domus orationis fuit, vt populus omnis piè & caſtè precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoq; eam inſtituere. Non enim ea cauſa

sa extructa fuit, vt esset spelunca latronum.

Sic omnis in sacris Scripturis pij, & laudati Principes, eo maxime nomine laudati sunt, quòd ambulassent in vijs Dauid patris sui, videlicet, quòd ad primordia & ad fontes redjissent, & religionem in integrum restituissent.

Itaque nos cùm videremus omnia ab istis prorsus esse pessundata, & in templo Dei præter miseras ruinas nihil esse reliqui, consultissimum esse duximus, vt illas nobis Ecclesias proponeremus, quas certò sciremus, & non errasse, & Missas priuatas, & preces ignotas, ac barbaras, & istam sacrorum corruptionem, atque alias ineptias non habuisse.

Et cùm templum Domini cuperemus in integrum restitutum, non aliud fundamentum quærere voluimus, quàm quod iam olim ab Apostolis sciremus esse iactum, quod est Seruator noster Iesus Christus.

Cúm-

Cùmque audiremus Deum ipsum nobis loquentem in verbo suo, & videremus exempla illustria veteris & primitiuæ Ecclesiæ, incerta autem esset Concilij generalis expectatio, & euentus multo incertior: maximè verò cùm certi essemus de voluntate Dei, & nefas esse duceremus nimiùm solicitos esse atque anxios de sententijs hominum, non potuimus amplius cum carne & sanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & rectè posset fieri, & à pijs hominibus, & catholicis episcopis sæpe multis factum esset: vt Prouinciali synodo nostris Ecclesijs prospiceremus. Sic enim veteres patres scimus solitos esse experiri, antequam ad publicum orbis terrarum concilium veniretur. Extant hodie Canones scripti, in concilijs municipalibus, Carthagini sub Cypriano, Ancyræ, Neocæsariæ, Gangræ, etiã in Paphlagonia, vt quidam putant, antequam Niceni concilij Oecumenici nomen auditum esset. Ad hunc modum olim

olim sine concilio generali statim domi priuata disceptatione occursum est Pelagianis, & Donatistis. Sic cùm Imperator Constantinus apertè studeret Auxentio Arrianorum partium Episcopo, Athanasius Episcopus Christianus, non ad concilium generale, in quo videlicet propter Imperatoris potentiam, & studium partium vidcbat nihil posse fieri, sed ad clerum, populumque suum, hoc est, ad Prouincialem synodum prouocauit. Sic decretum est in concilio Niceno, vt in singulos annos bis, in Carthaginensi, vt minimùm semel episcoporum conuentus, in singulis prouincijs haberentur: quod Chalcedonense concilium ait, ea causa fuisse factum, vt si qui errores, aut abusus vspiam emersissent, statim in ipso vestigio, vbi nati fuissent, extinguerentur. Ita, cùm Secundus, & Palladius Aquileiense concilium, quod non esset generale ac publicum, repudiarent, Ambrosius Episcopus Mediolanensis respondit, Non debere illud nouum cuiquam

quam videri, aut peregrinum, si Occidentis Episcopi conuocent Synodos, aut agant cõuentus Prouinciales, id enim anteà & ab Occidentalibus Episcopis non rarò, & à Græcis sæpe factum esse. Ita Carolus Magnus Imperator concilium habuit prouinciale in Germania contra concilium Nicenũ secundum, de tollendis imaginibus. Nec nobis quidem prorsus inaudita, aut noua est ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia synodos Prouinciales & domesticis legibus Ecclesias nostras ordinauimus. Quid multis? Certè concilia illa plenissima & maxima, de quibus isti solent tantoperè gloriari, si cum omnibus Ecclesijs, quæ per totum orbem terrarum agnoscunt & confitentur nomen Christi, conferantur, quid obsecro aliud videri possunt, quàm priuata quædam Episcoporum concilia, & synodi Prouinciales? Nam etsi fortè Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia, conueniat: absit autem Asia, Græcia,

cia, Armenia, Persia, Media, Mesopotamia, Ægyptus, Æthiopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Christiani homines multi sunt, & Episcopi: quomodo potest cuiquam sano huiusmodi concilium videre Generale? Aut cùm tot partes orbis absint, quomodò possint verè dicere, se habere consensum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud concilium proximum Tridentinum, aut quomodo dici potuit generale, cùm ad illud ex omnibus regnis & regionibus Christianis, quadraginta tantùm Episcopi conuenissent, & ex illis aliqui ita diserti, vt remittendi esse viderentur ad Grammaticos: ita verò docti, vt nunquam perlegerint sacras literas. Quidquid est, veritas Euangelij Iesu Christi, non pendet à concilij, aut, vt Paulus ait, ab humano die. Quòd si illi, quibus Ecclesiam Dei curæ esse oportuit, sapere nolint, & officio suo defuerint, atque animos suos contra Deum & eius Christum obfirma-

uerint,

uerint, & rectas vias domini peruertere perrexerint, Deus lapides excitabit, & pueros infantes disertos faciet, vt semper exiſtant aliqui à quibus iſtorum mendacia refutentur. Poteſt enim Deus, non ſolùm ſine concilijs, ſed etiam inuitis concilijs, & tueri, & promouere regnum ſuum. Multæ, inquit Salomon, ſunt cogitationes in humano corde: ſed Domini conſilium manet firmum. Non enim eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, extructa non durant: aliter ædificanda, aliter conſeruanda Eccleſia eſt. Ea enim poſita eſt in fundamentis apoſtolorum & prophetarum, & continetur vno angulari lapide, Chriſto Ieſu. Multò verò clariſſimè & ad hæc tempora appoſitiſſimè D. Hieronymus, Quoſcunque, inquit, Diabolus deceperit, & quaſi ſuaui & pernicioſo carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat ſermo diuinus, & dicit: Surge qui dormis, In prophetam Naum cap. 3.

mis, eleuare, & illuminabit te Christus. In aduentu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, & consummationis Niniuæ & speciosissimæ meretricis, eleuabitur populus & properabit, qui sub magistris antea fuerat sopitus, & ibit ad montes scripturarum; ibi inueniet montes, Mosen, Iesum filium Naue: montes, prophetas, montes noui testamenti, Apostolos & Euangelistas. Et cùm ad tales montes confugerit, & in huiusmodi montium fuerit lectione versatus, si non inuenerit qui eum doceat, (messis enim erit multa, operarij pauci) tamen & populi studium comprobabitur, quòd confugerint ad huiusmodi montes, & magistrorum negligentia coarguetur. Hæc Hieronymus ita perspicuè, vt nihil opus sit interprete, ita ad ea, quæ nos iam oculis videmus euenisse, accommodatè vt nobis quidem videatur, vniuersum statum temporum nostrorum, & ornatissimæ illius meretricis Babylonicæ

bylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei instaurationem, & cæcitatem, atque ignauiam episcoporum, & studium atque alacritatem populi, quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est vt non videat istos illos magistros esse, à quibus populus, vt Hieronymus ait, in errorem inductus sit, & consopitus: aut Niniuen illorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta persona, & melius videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è graui somno, ad lucem Euangelij, & ad voces Dei, nihil expectatis huiusmodi magistrorum concilijs, contulisse se ad montes scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) iniussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit. illum enim vnum esse nodum, & vinculum societatis Christianæ: illum vnum esse sacerdotem illum Leuitici generis, quem Deus significauerit in

Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis iudicium petendum sit: Si quis illius iudicio non obtemperet, illum in conspectu fratrum suorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non posse à quoquam mortalium iudicari: Christum in cælis regnare, illum in terris: illum vnum posse quidquid Christus, aut Deus ipse potest: illius & Christi vnum esse consistorium: sine illo nullam esse fidem, nullam spem, nullam Ecclesiam: qui ab illo discedat eum abijcere & repudiare salutem suam. Hæc Canonistæ parasiti Pontificum, non nimium modestè illi quidem. Vix enim plura, certè non ampliora potuissent de Christo ipso dicere.

Nos quidem non voluptatis vllius humanæ, aut commodi caussa à Pontifice discessimus. Atque vtinam potius ille ita se gereret, ne opus esset discessione. Verùm ita res erat, nos, nisi illo relicto, non potuimus ad Chri-

stum

ſtum peruenire. Neque ille nunc aliud fœdus nobiſcum ferire vult, quàm quale olim rex Ammonitarum Naas ferire voluit cum Iabenſibus, vt illis omnibus dextros oculos effoderet. Eripere enim vult nobis ſacras ſcripturas, Euangelium ſalutis noſtræ, & omnem illam ſpem quam habemus in Chriſto Ieſu. Alijs enim conditionibus pacem non poſſe conuenire. 1. Reg. 11.

Nam quòd quidam tantopere ſolent prædicare, Papam ſolum eſſe ſucceſſorem Petri, quaſi ea cauſſa Spiritum ſanctum in ſinu gerat, & errare non poſſit, leue ac nugatorium eſt. Animo pio, ac Deum timenti, promiſſa eſt Dei gratia, non cathedris & ſucceſſionibus. Diuitiæ, inquit Hieronymus, potentiorem Epiſcopum facere poſſunt: omnes tamen Epiſcopi, quicunque ſunt, ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Quòd ſi locus & inauguratio ſola ſatis eſt, & Manaſſes ſucceſſit Dauidi, & Caiaphas Aaroni,

roni, & idolum ſæpe ſtetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de ſe prædicabat, quòd eſſet ex Hercule oriundus: eius inſolentiam ita refutabat Nicoſtratus: Atqui tu ex Hercule oriundus non videris. nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis malos facis. Cúmque Phariſæi iactarent ſucceſſiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami, vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo. hoc Abraham nunquam fecit: vos ex patre Diabolo eſtis, & eius voluntati vultis obſequi. Tamen vt aliquid ſucceſſioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſſit Petro? Qua ergo in re, qua in religione, in qua functione, in qua parte vitæ illi ſucceſſit? Quid vnquam aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc fortè velint dicere, Petrum, cùm eſſet Romæ, nunquam docuiſſe Euangeliuni, nunquam pauiſſe gregem: abſtuliſſe claues regni cælorum

cælorum: abscondisse thesauros domini sui: tantùm sedisse in Laterano, & omnia spatia Purgatorij, & suppliciorum genera digito descripsisse: animas miseras alias in cruciatum relegasse: alias accepta mercede, repentè pro arbitrio exemisse: Missas priuatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidisse: sacra mysteria summissa voce, & aliena lingua mussitasse: Euchariſtiam in omnibus templis, & altaribus collocasse: eámque ante se, quocunque incederet in asturcone gradario cum hominibus & tintinnabulis circũtulisse: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu, consecrasse: iubilea, gratias, immunitates, expectationes, præuentiones, annatas, pallia, vsum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse, sese caput Ecclesiæ, & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias ius & auctoritatem sibi vsurpasse: ab

omni se ciuili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commutasse: in aurata sella, corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis, in hominũ nobilium ceruicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eáque successoribus suis quasi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt: atque ita fiunt quasi aliud fieri nihil debeat. Aut, nisi hoc malint fortasse dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim scimus fecisse Petrum: discurrere in omnes terras: docere Euangelium, non tantùm publicè, sed etiam priuatim, per singulas domos: instare opportunè, importunè, tempestiuè, intempestiuè: opus facere Euangelistæ, implere ministerium Christi: esse speculatorem domus Israel: accipere oracula, & voces Dei, eásque vt acceperit, ita populo reddere: esse sal terræ: esse lucem mundi: non seipsum pascere, sed gregem: non implicare se ciuilibus negotijs

tijs huius vitæ : non exercere dominium in populum Domini : non quærere vt id ſibi ab alijs miniſtretur, ſed ipſum potius alijs miniſtrare : omnes Epiſcopos putare ſocios eſſe ſuos, & pares : ſubiectum eſſe Principibus tanquam à Deo miſſis : reddere quod Cæſaris eſt Cæſari : quódque veteres Epiſcopi Romani ſine exceptione fecerunt, Imperatorem Dominum ſuum appellare. Hæc niſi nunc Papæ faciant, & niſi ea quæ diximus, Petrus fecerit, nihil eſt quòd de nomine Petri, & de iſta ſucceſſione tantoperè glorientur. quòd autem de ſeceſſione noſtra querantur, & nos ad ſocietatem & fidem ſuam reuocent, multò minus. Cobilonem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cùm fœderis feriendi cauſſa miſſus eſſet legatus ad Regem Perſarum, & aulicos fortè inueniſſet ludentes alea, ſtatim re infecta, redijſſe domum : rogatum cur neglexiſſet ea facere, quæ publicè acceperat in mandatis, reſpondiſſe,

quòd ignominioſum exiſtimaſſet id fore Reipublicæ, ſi fœdus percuſſiſſet cum aleatoribus. At, ſi nos ad Pontificem, pontificióſque errores redire animum induceremus, & fœdus, non tantùm cum aleatoribus, ſed etiam cum hominibus longè nequioribus feriremus, eſſet id nobis non tantùm ad famam ignominioſum, ſed etiam ad inflammandam aduerſus nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendámque conſcientiam noſtram pernitioſum. Nam nos quidem diſceſſimus ab illo, quem videbamus multa iam ſecula cæcaſſe orbem terrarum. ab illo, qui nimium inſolenter dicere ſolebat, ſe errare non poſſe, & quidquid ageret, non poſſe ſe à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus, non à toto clero, non ab vniuerſo populo iudicari: non ſi mille animas ſecum abduceret ad inferos. ab illo, qui ſibi imperium ſumebat, non tantùm in homines, ſed etiam in Angelos Dei, vt irent, redirent, ducerent

cerent animas in Purgatorium, & eaſdem reducerent, cùm ipſe vellet : quem Gregorius clariſſimè dicebat eſſe præcurſorem & anteſignanum Antichriſti, & à fide catholica defeciſſe : à quo Coryphæi, noſtri illi, qui Euangelio, atque agnitæ veritati ſe opponunt, ad vnum omnes iam pridem vltrò, & libenter diſceſſerunt : & nunc etiam ab eodem non inuiti diſcederent, niſi eos inconſtantiæ nota, & pudor, & populi de ſe exiſtimatio impediret. Poſtremò ab illo diſceſſimus, cui obſtricti non eramus, quique præter genium quendam loci, & ſucceſſionem, quod pro ſe diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longè omnium iuſtiſſimè diſceſſimus. Noſtri enim Reges, illi etiam, qui auctoritatem, & fidem epiſcoporum Romanenſium obſeruantiſſimè ſequebantur, ſatis iam olim ſenſerunt iugum & tyrannidem regni pontificij. Romani enim Epiſcopi & Henrico Regi noſtro, eius nominis ſecundo, diadema

diadema de capite detraxerunt, eúmque abiecta omni maiestate, priuato tantùm habitu, vt esset suis omnibus ludibrio, ad Legatum suum venire demissum,& supplicem voluerunt:& in Regem nostrum Ioannem,episcopos,& monachos & nonnullam etiam partem nobilitatis armauerunt,& populum omnem iureiurando quo illi erant obstricti,liberarunt,eumque postremò nefariè per summũ scelus,nõ tantùm regno sed etiam vita exuerunt · & Henricum eius nominis octauum, nobilissimum principem, diris & fulminibus defixerunt. & in illum modò Cæsarem, modò Gallum commouerunt,quódque in ipsis erat,regnum nostrum prædæ, ac direptioni exposuerunt: homines insani ac fatui, qui aut tantum Regem, laruis, & crepitaculis perterrefieri posse crederent, aut tantum Regnum tam facilè, vno quasi bolo deuorari. Et quasi hæc omnia non essent satis, vniuersam etiam prouinciam vectigalem habe-

re

re voluerunt : & ex ea quotannis census iniustissimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis constitit amicitia vrbis Romæ. Quòd si illi nobis ista imposturis, & malis artibus extorserunt, nihil causæ est, cur non illis eadem legitimis rationibus, & bonis legibus possint eripi. At si ea illis Reges nostri in illa caligine superiorum temporum, inducti opinione aliqua simulatæ illorum sanctitatis, religionis ergô, vltrò, & liberaliter donauerunt, postea animaduerso errore, à posteris Regibus, qui eadem potestate sunt, possunt auferri. Irrita enim est donatio, nisi donatoris voluntate comprobetur, voluntas autem videri non potest, quam error obfuscat atque impedit.

Habes Christiane lector, non esse nouum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana contumelijs, & cõuitijs accipiatur : id enim & Christo ipsi, & apostolis accidisse. Tamen ne tu te illis aduersariorum

nostrorum

nostrorum clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris, exposuimus tibi vniuersam rationem religionis nostræ, quid de Deo patre, quid de eius vnico filio Iesu Christo, quid de Spiritu sancto, quid de Ecclesia, quid de Sacramentis, quid de ministerio, quid de sacris scripturis, quid de cæremonijs, quid de omni parte persuasionis Christianæ sentiamus. Diximus nos omnes antiquas hæreses, quas aut sacrosanctæ scripturæ, aut vetera concilia condemnarunt, vt pestes, & pernicies animorum detestari. nos disciplinam Ecclesiasticam, quam aduersarij nostri prorsus eneruarunt, quantùm maximè possumus, reuocare: & omnem vitæ licentiam & dissolutionẽ morum, priscis & auitis legibus, & ea qua par est, qúaq; possumus seueritate vindicare. nos regnorum statum, eo quo accepimus, loco, sine imminutione vlla, aut mutatione retinere, & principibus nostris Maiestatem, quantum maximè possumus, incolumem conseruare. nos

ab

ab illa Ecclesia, quam isti spelun-
cam latronum fecerant, & in qua
nihil integrum, aut Ecclesiæ simi-
le reliquerant, quamque ipsi fate-
bantur multis in rebus errauisse,
vt Lothum olim è Sodoma, aut A-
brahamum è Chaldæa, non con-
tentionis studio, sed Dei ipsius ad-
monitu discessisse, & ex sacris li-
bris, quos scimus non posse falle-
re, certam quandam religionis for-
mam quæsiuisse, & ad veterum pa-
trum, atque Apostolorum primi-
tiuam Ecclesiam, hoc est, ad pri-
mordia atque initia, tanquam ad
fontes redijsse. auctoritatem autem
in ea re, aut consensum concilij
Tridentini, in quo videremus ni-
hil rectè, atque ordine geri, vbi ab
omnibus in vnius nomen iurare-
tur: vbi legati principum nostro-
rum contemnerentur: vbi nemo
nostrorum theologorum audire-
tur: vbi apertè partibus atque am-
bitioni studeretur, non expectasse:
sed quod olim sancti patres, quòd-
que maiores nostri sæpe fecerunt,
prouinciali conuentu nostras Ec-
clesias

clesias restituisse : Episcopi verò Romani, cui obstricti non eramus, quique nihil habebat nec Christi, nec Petri, nec Apostoli, nec omninò Episcopi simile, iugum & tyrannidem pro eo, ac debuimus, excussisse. Postremò, nos inter nos de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Christianæ conuenire, & vno ore, vnóque spiritu colere Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.

Quare Christiane ac pie lector, cùm videas rationes & causas, & restitutæ apud nos religionis, & secessionis ab istis nostræ, mirari non debes, si Christo nostro obtemperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne varijs istis doctrinis nos abduci pateremur : vtq; illos in primis fugeremus, qui fererent dissensiones præter illam doctrinam, quam à Christo, & apostolis accepissent. Iamdudum, vt noctua ad orientem solem, ita istorum impostura dilabuntur, & fugiunt ad aspectum, & lucem Euangelij : & quamuis ad

cælum

cælum vſque extructæ atque exaggeratæ ſint: tamen leui momento, & quodammodo ſua ſponte corruunt. Non enim putare debes iſta omnia temerè, aut caſu accidiſſe. Dei hæc voluntas fuit, vt inuitis propè omnibus, Euangelium Ieſu Chriſti in orbem terrarum his temporibus ſpargeretur. Itaque, diuinis vocibus admoniti homines, ſeſe vltrò ad Chriſti doctrinam contulerunt. Nos quidem non gloriam ex ea re quæſiuimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim iſti habent abundè omnia, & nos ea, cùm apud illos eſſemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos conſenſionem & pacem fugimus: ſed pacis humanæ cauſſa, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, eſt nomen pacis: ſed aliud eſt, inquit, Pax, aliud ſeruitus. Nam vt, quod iſti quærunt, Chriſtus tacere iubeatur: vt prodatur veritas Euangelij: vt errores nefarij diſſimulentur: vt Chriſtianorum hominum

minum oculis imponatur: vt in Deum apertè conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio seruitutis. Est quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis: est quoddam vtile dissidium. Nam paci cum exceptione studendum est quantum fas sit, quantumque liceat. Alioqui Christus ipse, non pacem in mundum attulit, sed gladium. Quare si nos Papa secum in gratiam redire velit, ipse prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, schismata oriuntur, quia caput nō quæritur, & ad fontem sacrarum scripturarum non reditur: & cœlestis magistri præcepta non seruantur. Non enim, inquit, pax ea est, sed bellum: nec Ecclesiæ iungitur, qui ab Euangelio separatur. Isti verò cauponari tantùm solent nomen pacis. Pax enim illa quam tantoperè quærunt, otiosorū tantùm est ventrum tranquillitas. Nā hæc omnia inter nos facile componi possent, nisi ambitio, venter, luxus impedirent. hinc illæ lachrymæ;

mæ : animus est in patinis. Id scilicet, clamant, atque obstrepunt, vt malè parta, fœdiùs & nequiùs tuentur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarij, Datarij, quæstores, lenones, alijque, qui quæstum putant esse pietatem, nec Iesu Christo seruiunt, sed suo ventri. Olim enim isti generi hominum fuit quæstus vberrimus apud sæculum prius. Nunc autem quidquid Christo accedit, id omne sibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipse queritur refrixisse, videlicet, pietatem : reditus suos angustiores iam esse, quàm solebant. Itaque nos in odium rapit, quantum potest, & onerat contumelijs, & condemnat pro Hæreticis : vt qui causſam non intelligunt, putent, nullos esse homines nequiores. Nos tamen interim ea causſa nec pudet, nec certè pudere debet Euangelij, Dei enim gloriam pluris facimus, quàm existimationem hominum. Scimus ista vera esse omnia, quæ docemus, nec possumus aut vim facere conſci-

entiæ

entiæ noſtræ, aut teſtimonium dicere contra Deum. Nam ſi nos negamus partem aliquam Euangelij Ieſu Chriſti coram hominibus, ille nos viciſſim negabit coram Patre ſuo. Quòd ſi qui ſunt, qui offendi velint, & Chriſti doctrinam non ferant, cæci ſunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda eſt, & patienter expectandum eſt tribunal Dei. Interim iſti videant, quid agant, & de ſalute ſua cogitent, & deſinant odiſſe ac perſequi Euangelium Filij Dei, ne illum aliquando ſentiant vindicem, & vltorem cauſſæ ſuæ. Deus ſe haberi ludibrio non ſinet: Iamdudũ homines vident, quid agatur. Iſta flamma, quantò magis reprimitur, tantò magis magiſque erumpit, atque euolat. Infidelitas iſtorum non fruſtabitur fidem Dei. Quòd ſi duritiam iſtam animorum ponere, & Chriſti Euangelium recipere recuſabunt, Publicani, & peccatores anteuertent illis in regno Dei.

Deus,

Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, vt videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt, vt vnà omnes glorificemus vnum illum, & verum Deum, eúmque quem de cœlo ad nos demiſit Ieſum Chriſtum, cui vnà cum Patre, & Sancto Spiritu, reddatur, omnis honor, & gloria in omnem æternitatem.

AMEN.